

UNIVERZITA PARDUBICE

Fakulta filozofická

**Historie, současnost a výkon spisové služby ve Státním okresním archivu
Šumperk**

Rosenbergerová Martina

Bakalářská práce 2017

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Martina Rosenbergerová**
Osobní číslo: **H14420**
Studijní program: **B7105 Historické vědy**
Studijní obor: **Spisová a archivní služba**
Název tématu: **Historie, současnost a výkon spisové služby ve Státním
okresním archivu Šumperk**
Zadávající katedra: **Ústav historických věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Hlavním tématem práce bude stručné shrnutí historie Státního okresního archivu Šumperk s využitím dostupné literatury, přiblížení současného stavu na základě studia nejnovějších pramenů včetně orálních a provedení analýzy výkonu spisové služby archivu se zvláštním zřetelem na problémy spojené s elektronickým úřadováním.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

Dostupná literatura k historii archivu (články, sborníky, monografie)

Výroční zprávy archivu

Webové stránky archivu

Rozhovory se současnými či bývalými zaměstnanci archivu

Ohlasy v regionálním tisku, soudobá dokumentace

Současná archivní legislativa (zákon o archivnictví a spisové službě, vyhláška o podrobnostech výkonu spisové služby, zákon o elektronickém úřadování a autorizované konverzi dokumentů)

Metodické návody a pokyny odboru archivní správy a spisové služby MV ČR

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Helena Pochobradská, Ph.D.

Ústav historických věd

Datum zadání bakalářské práce: **30. března 2016**

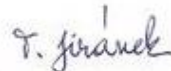
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. března 2017**

prof. PhDr. Karel Rýdíl, CSc.
děkan

L.S.

doc. PhDr. Tomáš Jiránek, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2016

Prohlášení

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 30. března 2017.

.....

Martina Rosenbergerová

Poděkování

Především bych chtěla poděkovat vedoucí své práce Mgr. Heleně Pochobradské, PhD., za odborné rady a vstřícnost při vedení této práce. Dále bych ráda poděkovala zaměstnancům Státního okresního archivu Šumperk za vstřícnost při poskytování informací a archivního materiálu. V neposlední řadě bych ráda poděkovala svému otci, prarodičům a příteli za podporu během studia.

Anotace

Obsahem této bakalářské práce je přiblížení chodu archivů a výkonu spisové služby ve všeobecné rovině s příkladnou historií a výkonem spisové služby ve Státním okresním archivu Šumperk. Cílem bakalářské práce je shrnutí historie Státního okresního archivu Šumperk a přiblížení současného chodu archivu s analýzou výkonu spisové služby. První polovina práce se zabývá historií města Šumperk, historií archivů na našem území, postavením SOkA Šumperk v archivní síti ČR a historií Státního okresního archivu Šumperk. Druhá polovina práce je věnována spisové službě a současnému chodu archivu.

Klíčová slova:

Archiv, archivnictví, spisová služba, současnost, historie, Šumperk

Annotation

The content of this bachelor thesis is to explain present status of archive and his file service in general. The aim of the thesis is to approach summary SOkA Šumperk and analyze performance of file services. The first part introduces history of the town Šumperk, archive's history in the Czech republic and history of State district archive Šumperk from beginnings to the present. The next part is concerned of file service and present operations of State district archive Šumperk.

Keywords:

Archive, archival science, file service, present, history, Šumperk

Obsah

1.	Úvod.....	1
2.	Stručná historie města Šumperk.....	3
3.	Archivnictví.....	6
3.1	Archiv, archiválie.....	6
3.2	Historie vývoje archivů na území České republiky.....	6
3.3	Postavení SOkA Šumperk v archivní síti ČR.....	9
4.	Historie SOkA Šumperk.....	11
4.1	Předchůdce Státního okresního archivu Šumperk.....	11
4.2	Státní okresní archiv Šumperk.....	12
4.3	Archiv v novém tisíciletí.....	18
5.	Osobnosti SOkA Šumperk.....	25
5.1	Franz Harrer.....	25
5.2	František Spurný.....	26
6.	Teorie spisové služby.....	28
6.1	Vývoj spisové služby v ČR.....	28
6.2	Elektronická spisová služba a její výkon v SOkA Šumperk.....	30
6.2.1	Elektronický dokument.....	30
6.2.2	Samostatná evidence dokumentů.....	31
6.2.3	Číslo jednací.....	31
6.2.4	Elektronický podpis.....	31
6.2.5	Jednoznačný identifikátor.....	32
6.2.6	Časové razítko.....	32
6.2.7	Datová schránka.....	32
6.2.8	Konverze dokumentů.....	33
6.2.9	Software WISPI.....	33
7.	Současný chod archivu.....	35
7.1	Zaměstnanci archivu.....	35
7.2	Publikační činnost archivu.....	36
7.3	Ohlasy v regionálním tisku.....	37
7.4	Výstavní činnost archivu.....	38
7.5	Fondy uložené v SOkA Šumperk.....	39
7.5.1	Základní škola Branná 1945–2005.....	42
7.5.2	Cech truhlářů Štítý 1771–1853.....	43
7.5.3	Farní úřad Šumperk 1723–1950.....	43

7.5.4	Osobní fond Bohuslav Indra (1863) 1908–1961	44
7.5.5	Nejstarší písemnost uložená v SOKA Šumperk	45
7.6	Digitalizace archiválií v SOKA Šumperk	45
7.7	Metodický dohled nad původci	47
8.	Závěr.....	49
9.	Resumé	52
10.	Použitá literatura a zdroje.....	53
11.	Seznam zkratk.....	58
12.	Seznam tabulek a obrázků	59
13.	Přílohy	60

1. Úvod

Pro svou bakalářskou práci jsem si vybrala téma historie, současnost a výkon spisové služby ve Státním okresním archivu Šumperk (SOkA Šumperk). Vybrala jsem si jej, jelikož studuji obor spisová a archivní služba a téma je mi velice blízké. Cílem práce je stručně nastínit historii a současnost SOkA Šumperk a provést analýzu výkonu spisové služby se zvláštním zřetelem na elektronické úřadování.

První polovina práce je věnována historii města Šumperk, ve kterém se Státní okresní archiv nachází. Následně bude nastíněna podstata archivu, jeho funkce a postavení v nynější archivní síti. Poté bude popsán vývoj archivnictví na našem území od počátků až po vznik státních okresních archivů. Dále zde bude rozvedena historie Státního okresního archivu Šumperk a představeny osobnosti, které k archivu neodmyslitelně patří.

V druhé polovině práce se budu věnovat především spisové službě. Jelikož je spisová služba neodlučitelně spjata s archivnictvím, bude v práci nastíněn i její vývoj včetně příslušné legislativy. Část této kapitoly je rovněž věnována elektronické spisové službě a pojmům s ní spojeným. Čtenář se zde může setkat s pojmy, jako je elektronický podpis, datová schránka aj. Poslední kapitola práce se bude věnovat současnému chodu archivu. V této kapitole bude uvedeno, jakou metodickou činnost archiv vykonává nad soukromoprávními či veřejnoprávními původci, a také, o jaké původce se konkrétně jedná. Čtenář se bude moci dozvědět, jaké byly doposud vydány publikace týkající se činnosti archivu nebo jaké jsou na archiv ohlasy v regionálním tisku. Rozebrány budou také poklady, které má archiv uložené ve svých fondech. Případně jak se jednotlivé fondy digitalizují a kde je lze mimo archiv najít.

Hlavními zdroji informací při psaní práce budou vedle pramenů sborníky a výroční zprávy vydávané archivem. Velice důležitý bude samotný archivní zákon a doprovodné vyhlášky. Dále budu využívat publikaci od bývalé ředitelky archivu PhDr. Hany Jarmarové *Státní okresní archiv Šumperk*, vydanou v roce 2001. Důležitým zdrojem informací budou rovněž webové stránky, a to nejen oficiální webové stránky archivu, ale také stránky *Archivního Vademeca*, kde lze nalézt digitální úložiště dokumentů. Mezi zdroje musím však zařadit také dokumenty, které má archiv uložené pouze ve své příruční spisovně. Tyto dokumenty je nutno využít, jelikož úzce souvisejí s chodem archivu a považuji je za vhodnou pramennou základnu.

Do příloh budou zahrnuty fotografie budov, ve kterých archiv sídlil po celou dobu svého působení, včetně stávající budovy s jejím interiérem. V neposlední řadě bude přílohou jedna z dochovaných listin v SOkA Šumperk.

2. Stručná historie města Šumperk

Šumperk je městem, ve kterém má archiv svou tradici. Město Šumperk bylo založeno v době vrcholící kolonizace, tedy ve 13. století. Jednou z teorií vzniku názvu města je ta, že město bylo pojmenováno podle „pěkného vrchu“ – tedy Schön – Berg.¹

Šumperk se stal střediskem nové zeměpanské oblasti. Listina pro špilberskou rychtu z roku 1281 je nepřímým důkazem o existenci šumperského rychtáře² Fridricha. Fridrich byl současně rychtářem i lokátorem³ města. Další osobou významnou pro město byl Jeneč ze Šumperka, který byl správcem zeměpanského zboží. Jeho erb, jelení paroh svinutý do půlkruhu, se stal znakem města. Znak městu sloužil až do roku 1562. V současné podobě erbu je tento znak zachován. Území, na kterém bylo město vybudováno, mělo vhodné podmínky. Místo bylo nedaleko povodí řek Moravy a Desné. Dalším důvodem byl úsovský hrad, který nutně potřeboval hospodářské a správní středisko.⁴ Město bylo již ve 14. století na tehdejší poměry hodně vyspělé, ať už v řemeslné výrobě, či v obchodním podnikání. Díky řadě privilegií, která Šumperk získal od markraběte Jošta, se město téměř rovnalo městům královským. Mezi tato významná privilegia patřilo například právo odúmrť,⁵ mílové právo⁶ a právo várečné.⁷ „*Jistě nerad ale a jen pod tlakem tísně za bojů se svým bratrem Prokopem byl Jošt nucen roku 1397 dočasně zastavit šumperské zboží za 3000 kop grošů mocnému šlechtici Eberhardovi z Kunštátu.*“⁸

Za dob husitské revoluce správa města připadala na bohaté řemeslníky a obchodníky. Pravý zdroj bohatství města představovali tovaryši, učni, pacholci a služky. Jejich sociální postavení bylo však téměř nulové, proto sympatizovali s husitským revolučním hnutím. Mezi nejvýznamnější cechy ve městě patřil cech plátenický, ševcovský a koželužský.

Důležitým rokem v historii města Šumperk je rok 1475, z něhož pochází první zmínka o šumperské radnici, ve které sídlila městská rada. Od dob husitské revoluce do poloviny 16. století se v držbě města vystřídalo hned několik významných jmen, například

¹JARMAROVÁ, Hana – SPURNÝ, František. *ŠUMPERK – Městská privilegia: Šumperk – Privilegemunicipal*. Olomouc: Danal, 1996. Documentahistorica. ISBN: 80-85973-23-5.

²Rychtář – představený vesnice.

³Lokátor – osoba, která ve středověku prováděla lokaci, tedy hledala vhodné místo pro založení města.

⁴SPURNÝ, František. Přehled dějin města do roku 1945. *In Historie města Šumperka 1276-1976*. Počátky Šumperka a jeho vývoj do husitské revoluce. Šumperk: Městský národní výbor Šumperk, 1976, s. 1–11.

⁵Právo odúmrť – majetek měšťanů mohl být svobodně odkazován.

⁶Právo mílové – na míli od města nikdo nesmí bez povolení provozovat živnost a pořádat trhy.

⁷Právo várečné – právo vařit pivo, často spjato s mílovým právem.

⁸Tamtéž, s. 12.

Beneš z Valdštejna, Bernard z Cimburka, Jan z Žerotína. „1494, 6. října Jiřík Tunkl z Brnička a na Zábřeze se synem Jindřichem prodávají novohradské, šumperské a bludovské panství Janu st. z Žerotína a jeho synu Petrovi za 14 000 zlatých uherských.“⁹ Žerotínové, na rozdíl od předchozích majitelů, vlastnili panství poměrně dlouhou dobu. Jedná se téměř o 70 let.

Listinou císaře Ferdinanda I. z roku 1562 byl Šumperk povýšen na svobodné královské město. Ferdinand mu dal právo pořádat dvakrát do roka výroční trh a jeden obyčejný. Také byl vylepšen znak města, ve kterém byla zakotvena písmena FF, která měla znamenat Ferdinandusfecit – Ferdinand učinil.¹⁰ „Dne 16. června 1622 se ve městě objevila císařská a lichtenštejnská komise. Rada a cechy byly povolány na radnici, kde jim byl přečten císařský reskript, že jsou propuštěni z císařského poddanství a předáni do dědičného vlastnictví knížeti Lichtenštejnovi jako tzv. ochranné město.“¹¹ Přeměnou za ochranné město se jeho noví držitelé zavázali chránit jej před zkracováním práv. Důsledkem třicetileté války bylo město rozvrácené, došlo k přetrhání obchodních vazeb s cizinou a také k všeobecnému úpadku lidských mravů. Významnou změnu zaznamenalo město v roce 1705, kdy přešla jeho správa z rukou Lichtenštejnů opět do rukou měšťanů. Vedení města bylo složeno ze čtyř purkmistrů, jednoho primátora, osmi přísedících radních, městského písaře a městského rychtáře.

Vídeňský obchodník Johann Ernst Klepperroth předkládá roku 1785 žádost císaři o povolení ke stavbě továrny, o udělení továrního razítka a také o státní půjčku. Otevřením této továrny se ve městě rozvinula manufaktura. S přílivem průmyslové revoluce vzniká ve městě i nová společenská třída, dělnictvo. Správa města byla od roku 1785 po dobu předbřeznovou roku 1848 v rukou regulovaného magistrátu. V čele tohoto magistrátu stál purkmistr. V revolučním roce 1848 došlo ke zrušení patrimoniální správy. Novou základní jednotkou státu se stala svobodná obec, která měla vlastní obecní výbor s obecním představenstvem.¹² Po tomto roce se tedy vedení města opět ujímají měšťané.

Bachův absolutismus přinesl do města další rozvoj průmyslu. Rozvíjela se lnářská a textilní výroba. Koncem padesátých let se přidává i průmysl s hedvábím.

⁹JARMAROVÁ, Hana – SPURNÝ, František. *ŠUMPERK – Městská privilegia: Šumperk – Privilegemunicipal*. Olomouc: Danal, 1996. Documentahistorica. ISBN: 80-85973-23-5.

¹⁰ SPURNÝ, František. Přehled dějin města do roku 1945. In *Historie města Šumperka 1276-1976*. Šumperk: Městský národní výbor Šumperk, 1976, s. 20.

¹¹Tamtéž, s. 28.

¹²JARMAROVÁ, Hana. *Šumperk. Zmizelá Morava a Slezsko*. Litomyšl: Paseka, 2009, s. 22. ISBN: 978-80-7185-952-9.

Roku 1850 se stává z města správní středisko okresu Šumperk. Šumperský okres byl sestaven ze tří okresů soudních, a to ze Starého Města pod Sněžníkem, Vízemberka a Šumperka.¹³ Stoupající vlna nacionalismu v 19. století ovlivnila i Šumperk, a především jeho německé obyvatele. Příkladem tohoto ovlivnění je změna názvu ulic či podpora některých německých spolků. Ačkoliv zastánci nacionalismu pohlíželi zpočátku na válku jako na správnou věc, těžko se s jejím výsledkem smiřovali. Manifestací před radnicí vyjádřili nahlas svůj silný nesouhlas se samostatným československým státem.¹⁴ Pozoruhodným faktem je, že v roce 1910 se v Šumperku hlásilo k češtině jako k obcovací řeči pouhých 318 osob. Důsledkem zvýšení vlivu české menšiny po první světové válce vzrostl tento počet na osm set osob. Správa města po velké válce byla v rukou českého vládního komisaře.

Na sklonku druhé světové války, na základě mnichovského diktátu bylo město 8. října obsazeno tzv. wehrmachtem, který způsobil odjezd posledních českých rodin z města. Během války byl i zde zaveden tzv. lístkový systém i zákazy zábavy. Když se válka chýlila ke konci, stal se Šumperk opěrným bodem proti Rusům. Těm se však i tak podařilo do města proniknout a násilně vyhnat německé obyvatelstvo. Po osvobození se do města vracejí původní čeští obyvatelé.¹⁵ Osvobození trvalo sedm let.

Po druhé světové válce se začala utvářet dnešní podoba města. Opět se rozvíjel průmysl, hospodářství a v neposlední řadě i kultura. V padesátých letech byla zahájena výstavba sídlišť. Dalším důležitým rokem se stal rok 1960, kdy v Šumperku dochází ke správním změnám. Sloučením tří okresů – šumperského, jesenického a zábřežského – se stává město sídlem nového okresu. V následujících letech dochází v Šumperku k mnoha novým modernizacím. Zejména začíná éra kulturních institucí a zřízení, například vzniká Vlastivědný ústav, Městský dům pionýrů a mládeže, je zřízena nová budova pro městskou knihovnu, Závodní klub Železničních opraven a strojřem, Severomoravské divadlo a mnoho jiných. Mezi významnější národní podniky lze řadit Moravolen, Severomoravské dřevařské závody, Hedva.¹⁶ Dnešní Šumperk je znám jako „živá brána Jeseníků“ a jeho historické centrum je prohlášeno městskou památkovou zónou.

¹³ SPURNÝ, František. Přehled dějin města do roku 1945. In *Historie města Šumperka 1276-1976*. Šumperk: Městský národní výbor Šumperk, 1976, s. 42–56.

¹⁴ JARMAROVÁ, Hana. Šumperk. Zmizelá Morava a Slezsko. Litomyšl: Paseka, 2009, s. 25. ISBN: 978-80-7185-952-9.

¹⁵ Tamtéž, s. 25–31.

¹⁶ SPURNÝ, František. Přehled dějin města do roku 1945. In *Historie města Šumperka 1276-1976*. Šumperk: Městský národní výbor Šumperk, 1976, s. 158 - 195.

3. Archivnictví

3.1 Archiv, archiválie

Následující kapitola nastíní obecnou podstatu archivu a jeho funkce. Dále bude objasněno, jaké materiály archiv uchovává a jak se nazývají.

Aby archiv mohl fungovat, potřebuje získat akreditaci udělenou Ministerstvem vnitra České republiky. Archiv je svou podstatou řazen mezi paměťové instituce.¹⁷ Dalšími paměťovými institucemi jsou muzea, galerie a knihovny. Hlavní podstatou těchto institucí je uchovat historické a kulturní dědictví dané země. Rozdíl je však v principu uchování v podobě sbírek, fondů či v pojetí předmětů péče. Zákon č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů, hovoří o archivech jako o zařízeních sloužících k ukládání archiválií s výkonem jejich následné péče.

Předměty, které archiv uchovává, nazýváme archiváliemi. Archiválií rozumíme dokument, který byl vzhledem ke své povaze vybrán ve veřejném zájmu k trvalému uchování. Takový dokument je poté převzat do evidence archiválií. Za archiválie lze považovat i hmotné předměty, které svou povahou spadají do archivního fondu. Takovou hmotnou archiválií je například razítko či pečetidlo. Vznik archiválie je započat výběrem ve skartačním řízení nebo mimo něj. Poté jsou archiválie zapsány do evidence Národního archivního dědictví, pro které se užívá zkratka NAD.¹⁸ Vzácnost archiválií spočívá v jejich jedinečnosti. Ve většině případů historických archiválií se lze setkat pouze s jedním exemplářem. Archiválie jsou badatelům přístupné pouze v případě, když je jejich archivní fond zpracovaný. Avšak i nezpracovaný fond může být badateli poskytnut v případě, že se jedná o vědecké účely.

3.2 Historie vývoje archivů na území České republiky

Kapitola je důležitá především pro pochopení vývoje archivů od prvopočátků až po současný stav. Zejména nastíní, jak se z jednoduchých listinných archivů staly nynější státní okresní archivy, a také, jakým celkovým vývojem musely archivy projít, aby se dostaly

¹⁷ WANNER, Michal a kol. *Základní pravidla pro zpracování archiválií*, 2. vydání. Odbor archivní správy MV. Praha, 2015, s. 17–19. ISBN: 978-80-86466-78-1.

¹⁸ Tamtéž, s. 18.

na dnešní úroveň. Jelikož je historie archivů a archivnictví značně obsáhlá, bude kapitola zaměřena především na nejdůležitější období celkového vývoje.

Rodový archiv Přemyslovců je nejstarší státní archiv na našem území. Jednalo se o knížecí listinný archiv, jehož historie sahá až do 11. století. Přesné datum založení však nelze blíže stanovit. Nejstarší dochovanou listinou je listina z roku 1158. Jedná se o privilegium, které udělil císař Fridrich I. knížeti Václavu II. „*Archiv českých panovníků jako ústřední archiv českého státu byl jako součást pokladu zprvu uložen společně s kapitulním a chrámovým pokladem pod ochranou církevní instituce, v sakristii pražského kostela sv. Víta, v blízkosti hrobu sv. Václava.*“¹⁹ Prvního státního archiváře ustanovil Karel IV., za jehož vlády dosáhl státní archiv největšího rozvoje. Nejcennějším historickým archivním fondem je Archiv České koruny pyšnicí se písemnostmi z let 1158 až 1935. Archiv České koruny je považován za poklad knížecího a později královského archivu.²⁰

Po husitské revoluci začalo budování nejen církevních archivů, ale také archivů významných šlechtických rodů, jejichž moc stále rostla. K těm nejbohatším archivům patřil archiv rodu Rožmberků. S rozmachem vzdělanosti narůstá v 16. století i potřeba písemného úřadování. Docházelo zde k velikému uplatnění aktového materiálu. V tomto období však ještě neexistoval rozdíl mezi spisovnou a archivem. V rámci zemí habsburské monarchie se po roce 1526 realizoval nový společensko-politický vývoj a spolu s ním i nová dokumentace. Došlo ke vzniku centrálního archivu království, ale utvářejí se také nové archivy církevní, šlechtické i městské. Nejvýrazněji se projevilo utváření „archivů“ jednotlivých měst.

Se stoupajícím vlivem byrokratizace v 17. století narůstaly i snahy o zavedení archivů jako samostatných jednotek. V Čechách vznikl z činnosti ústředního správního úřadu, který byl od roku 1763 nazýván jako Guberniální archiv. Mimo něj vzniká v roce 1795 i stavovský archiv, který byl v roce 1832 konstituován jako Zemský archiv Království českého.

Devatenácté století, a především romantismus s sebou přináší zcela nový pohled na archivy. Lidé, kteří byli ze sběru písemností nadšení, vytvořili několik sbírek, které jsou

¹⁹ SULITKOVÁ, Ludmila. *Archivnictví a spisová služba*. Vývoj archivů a jejich institucionalizace v českých zemích (v evropském kontextu). Ústí nad Labem, s. 14. Filozofická fakulta Univerzity Jana Evangelisty Purkyně. Online, [cit. 20. 12. 2016]. URL: < http://ff.ujep.cz/archivnictvi/vyvoj_archivu.pdf >.

²⁰Listiny (privilegia) tvořily mimořádně významnou složku oficiálního státního pokladu českého krále, Českého království (jádra korunních zemí) a České koruny (1358 thesaurus regni et coronae). Hlavní součástí pokladu byla česká královská koruna, která tehdy obsahovala trn z koruny „krále králů“ – Krista, konkrétní symbol státoprávní instituce České koruny. Poklad byl svěřen do přímé ochrany sv. Václava a uložen při Svatováclavské kapli.

dnes historicky ceněné. Na Moravě vzniká roku 1939 Moravský zemský archiv, který se přeměnil z původního stavovského archivu v Brně. Moravský zemský archiv převzal funkci archivu místodržitelského neboli zeměpanského. V roce 1919, tedy rok po vzniku Československé republiky, byl přeměněn místodržitelský archiv na archiv ministerstva vnitra. „*Zemské archivy v Praze, Brně a Opavě působily dále až do vzniku krajského zřízení v r. 1949 (s přesahy až do r. 1954).*“²¹ V tomto archivu byla uložena většina materiálů z rakouských centrálních úřadů. Tyto materiály byly získány na základě archivní rozluky s Rakouskem v roce 1920.

První polovinu 20. století lze považovat za klíčovou z hlediska nárůstu počtu archivů. Dochází ke vzniku archivů v oblasti nejrůznějších resortů. Například při vzniku ministerstva zemědělství vzniká archiv ministerstva zemědělství, v této době vzniká i Ústřední archiv katastrálních map, Československý archiv železniční a mnoho dalších. Za protektorátu Čechy a Morava vznikají nové typy archivů, a to zejména říšský archiv v Liberci pro tzv. sudetskou župu²². Další říšský archiv se nacházel v Opavě, kde byl přetvořen z dřívějšího zemského archivu.

Roku 1935 se stal archiv ministerstva vnitra státním ústředním archivem pro všechny československé ústřední úřady, které neměly vlastní archiv. Dále vznikají archivy v těchto resortech – ministerstev zahraničních věcí, národní obrany, železnic, zemědělství, pošt a telegrafu. Kapitulní, biskupské a další archivy katolické církve byly převzaty v roce 1956 do správy státních archivů.

*„V souvislosti s územní reorganizací se od dubna 1960 snížil počet státních archivů ve zvětšených krajích v českých zemích na sedm. Archivní oddělení krajských správ ministerstva vnitra byla zrušena k 1. červenci 1966, kdy se jejich pracovníci spojili se státními archivy jako instruktážní skupina, podléhající řediteli státního archivu. Státní archivy tedy metodicky řídily okresní (městské) a podnikové archivy v kraji. Od počátku platnosti zákona č. 97/1974 Sb., tj. od počátku roku 1975, se název státních archivů změnil na státní oblastní archivy (SOA).“*²³

²¹SULITKOVÁ, Ludmila. Archivnictví a spisová služba. Vývoj archivů a jejich institucionalizace v českých zemích (v evropském kontextu). Ústí nad Labem, s. 16. Filozofická fakulta Univerzity Jana Evangelisty Purkyně. Online, [cit. 20. 12. 2016]. URL: <http://ff.ujep.cz/archivnictvi/vyvoj_archivu.pdf>.

²²Sudetská župa – správní útvar odstoupený Německu po Mnichovské dohodě

²³ Archivnictví. *Dějiny českých archivů*. Online, [cit., 20. 12. 2015]. URL: <<http://archivnictvi.euweb.cz/vyvoj.htm#do3>>.

Vládním nařízením o archivnictví z roku 1954 byla zřízena jednotná archivní síť v Československé republice. Všechny archiválie se od této doby staly státním majetkem. „Archivnictví zůstalo v rezortu ministerstva vnitra, v Praze byla zřízena archivní správa jako řídicí orgán a tzv. vědecká archivní rada jako poradní orgán ministerstva.“²⁴

Dřívější městské archivy byly přetvořeny na nynější státní okresní archivy. Tyto původně městské archivy byly spravovány městskými písaři, posléze úředníky či historiky. Instrukci pro zřízení a činnost okresních archivů vydal Zemský národní výbor v Brně v roce 1948. Další instrukce byla vydána ministerstvem školství, věd a umění v roce 1949. Ve spolupráci s bezpečnostními referáty krajských a okresních národních výborů měly archivy za úkol vybudovat okresní archivní službu a jmenovat okresní archiváře. Archivy, které byly dobře vybudované, či městské archivy v sídle okresu se zpravidla stávaly okresními archivy. Okresní archivy se staly články státní archivní sítě vládním nařízením č. 29/1954. Působnost SOKA Šumperk v této archivní síti je vysvětlena v následující kapitole.

3.3 Postavení SOKA Šumperk v archivní síti ČR

V této části práce bude popsána archivní síť a nastíněna její funkce. Představen bude nejen Národní archiv, ale rovněž státní okresní archivy.

Působnost archivní sítě České republiky je řízena Odborem archivní správy ministerstva vnitra (dále MV). V jeho kompetenci je mimo jiné i udělování akreditace archivům, bez které nemohou fungovat. Dle zákona č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě, je archivní síť rozdělena na dvě kategorie – archivy veřejné a soukromé.

Přímo podřízený MV je Národní archiv se sídlem v Praze, který vznikl k 1. 1. 2005. Zároveň je ústředním archivem ČR a také nejvyšším článkem v archivní síti na našem území. Ředitelé Národního archivu jsou jmenováni ministrem vnitra. V současné době je ředitelkou archivu PhDr. Eva Drašarová, CSc. Taktéž organizační strukturu a jeho vnitřní řízení upravuje organizační řád, který podléhá schválení ministrem vnitra. Národní archiv spravuje archiválie vzniklé z činnosti organizačních složek státu.²⁵ V kompetenci Národního archivu je metodický dohled nad činností státních oblastních archivů, které se opět podřizují MV. Oblastní archivy se specializují na kontrolu výkonu spisové služby u organizačních složek státu na určitém území. Jedná se o území obce, okresu či kraje. Archivní síť ČR zahrnuje pět státních oblastních archivů a dva archivy zemské. Jedná se o oblastní archiv v Praze, Třeboni,

²⁴ Archivnictví v Čechách, Durynsku a Sasku. Státní oblastní archiv Plzeň, Plzeň, 2012. ISBN: 978-80-904696-4-8.

²⁵ Zákon č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě, § 45 – § 46.

Plzni, Litoměřicích a Zámrsku. Zemskými archivy jsou Moravský zemský archiv v Brně a Zemský archiv v Opavě. Právě pod Zemský archiv v Opavě spadá Státní okresní archiv Šumperk, který je hlavním předmětem této práce. Okresní archivy jsou vnitřní organizační jednotkou státních oblastních archivů.²⁶ ZA Opava má ve své kompetenci celkem 10 vnitřních organizačních jednotek. SOkA Šumperk tedy působí v archivní síti ČR jako instituce, která spravuje archiválie daného území. Zpracovává a inventarizuje archiválie a každoročně podává formou výročních zpráv informace Zemskému archivu v Opavě.

Mezi veřejné archivy dále patří archivy bezpečnostní, specializované a archivy územních samosprávných celků.

Soukromý archiv může být zřízen fyzickou i právnickou osobou. Vznik soukromých archivů také podléhá akreditaci udělené MV.²⁷

²⁶ Tamtéž, § 49.

²⁷ Tamtéž, § 56.

4. Historie SOkA Šumperk

Cílem následujících podkapitol je uvést čtenáře do chodu a organizace šumperského archivu. Nastíněn bude průřez historií SOkA Šumperk od předchůdce, tj. Archivu města Šumperk, až po současnost, tedy do roku 2016.

4.1 Předchůdce Státního okresního archivu Šumperk

Předchůdcem Okresního archivu Šumperk (dále OAr) byl Archiv města Šumperk. Od počátku 16. století až do první poloviny 19. století byly archiválie spjaté se Šumperkem uloženy v přízemí radnice. V roce 1896 byly přesunuty do budovy kláštera. Bohužel podmínky k uložení tehdy ještě neuspořádaných archiválií zde nebyly vhodné. Vyskytovala se zde plíseň, která mohla archiválie trvale poškodit. V roce 1909 byla stržena radniční budova, ve které byla doposud uložena registratura městského úřadu. O dva roky později byla postavena nová radnice ve stylu saské neorenesance. Její podkrovní prostory se jevily jako vhodné místo pro uložení registratury. Funkci správce muzea zastával Franz Harrer, který nastoupil již v roce 1917. Díky výborným konexím a dobrému jménu se zasloužil o to, aby muzeum a historický archiv města byly umístěny do Geschaderova domu. Archiv zde měl jednu vlastní místnost, ve které byly zřízeny regály pro uložení archiválií. V roce 1945 byl archiv předán do rukou českých úřadů. I nadále byl úzce spjat s muzeem. K jejich konečnému odloučení došlo v roce 1949.²⁸

Právě v roce 1949 byl ustanoven městským archivářem advokát JUDr. Jaroslav Štěch. Do funkce byl zvolen na základě rozhodnutí schůze místního národního výboru ze dne 26. září 1949. Své povinnosti začal Štěch vykonávat ihned od 1. srpna.²⁹ Následně musel žádat o povolení k výkonu funkce městského archiváře Krajské sdružení advokátů sídlící v Olomouci. Správní komise mu udělila souhlas, jestliže „*jde o vědeckou činnost, která není v rozporu s výkonem advokacie*“.³⁰

²⁸Historie okresního archivu. Archiv města Šumperka. In: *Sborník státního okresního archivu Šumperk č. 1*. Šumperk: Reprint, 2007, s. 3–10. ISBN: 978-80-86388-55-7.

²⁹ Státní okresní archiv Šumperk. Okresní národní výbor Šumperk 1945 – 1990, č. 1005. Zpráva z Místního národního výboru JUDr. Jaroslavu Štěchovi. Šumperk, 28. 9. 1949.

³⁰ Státní okresní archiv Šumperk. Okresní národní výbor Šumperk 1945 – 1990, č. 1005. Zpráva z Krajského sdružení advokátů. Olomouc, 2. 2. 1950.

Rozhodnutím ze dne 8. prosince 1949 (reakcí na žádost z 5. září 1949) byla městskému archivu poukázána subvence³¹ v částce 8 000 Kč. Finanční pomocí od ministerstva školství, věd a umění mělo být vylepšeno vnitřní vybavení archivu. Subvence však byla udělena pod podmínkou, že se archiv podrobí odborné inspekci archivního inspektora nestátních archivů v Brně.³² Archivní inspekce byla provedena vrchním komisařem Dr. Matějkem. Následně doručená zpráva o archivní inspekci je kladná, inspektor archivu pouze vytkl, že se z něj vytratily, nejspíše během války, důležité dokumenty. Dokumenty, které se měly nacházet ve zbytcích městské registratury nazvané „Geschichtliches“. Jednalo se o vzácné listiny týkající se zápisu města Šumperk do zemských desek. Slovy archivního inspektora „*Při prohlídce Vašeho městského archivu, kterou vykonal Dr. Matějek, bylo zjištěno, že Váš archiv je jeden z bohatých moravských městských archivů, který však až dosud není náležitě uložen.*“³³

4.2 Státní okresní archiv Šumperk

Okresní archiv Šumperk vznikl v roce 1948. Podnět k jeho vzniku byl dán Zemským archivem v Brně.³⁴ Správcem se stal profesor Jan Dvořák. Teprve až v roce 1954, kdy bylo vydáno vládní nařízení č. 29/1954 Sb., se archiv dostal na celostátní úroveň archivní sítě. Tímto nařízením se československé archivy rozdělily na státní archivy, archivy národních výborů a podnikové archivy.³⁵ Nově ustanovenou organizaci přebírá do své kompetence oddělení krajských správ ministerstva vnitra.

Do funkce ředitele byl v roce 1957 jmenován Václav Slaný, jehož volba bohužel neznamenal kladný přínos pro archiv. Václav Slaný splňoval podmínky praxe v oboru a byl přijat na základě přímého doporučení Krajského národního výboru v Olomouci.³⁶ Avšak ze zápisu rady okresního národního výboru (dále ONV) ze dne 11. 4. 1957 je zřejmé, že rada byla zcela nespokojena s chodem archivu. Jedním z projednávaných bodů rady je udělení důtky Václavu Slanému za zavinění požáru z nedbalosti dne 16. 3. 1957. Dalším z mnoha

³¹ Subvence – forma finanční podpory.

³² Státní okresní archiv Šumperk. Okresní národní výbor Šumperk 1945- 1990, č. 1005. Zpráva z Ministerstva školství, věd a umění pro Místní národní výbor Šumperk, č. 122/ 226/49 – IV/3. Praha, 8. 12. 1949.

³³ Státní okresní archiv Šumperk. Okresní národní výbor Šumperk 1945 – 1990, č. 1005. Městský archiv – zpráva o prohlídce. Brno, 5. listopadu 1949.

³⁴ Zemský archiv v Opavě. Státní okresní archiv Šumperk. Z historie archivu. Online, [cit., 15. 2. 2017]. URL: < <http://www.archives.cz/zao/sumperk/historie/index.php> >.

³⁵ Státní okresní archiv Šumperk. Okresní národní výbor Šumperk 1945 – 1990, č. 1005. Krajská správa ministerstva vnitra Olomouc. Zpráva určena radě místního národního výboru v Šumperku. Sloučení archivů MNV a ONV v Šumperku. Olomouc, 14. 10. 1957.

³⁶ Státní okresní archiv Šumperk. Okresní národní výbor Šumperk 1945 – 1990, č. 1005. Odbor pro vnitřní věci rady ONV v Šumperku. Zpráva o budování okresní archivní služby. Šumperk, 23. 7. 1957.

bodů byla nespokojenost s umístěním archivního materiálu, jelikož místnosti, kde byly archiválie uchovány, nebyly přijatelné z bezpečnostních důvodů. Už zde je zaznamenána snaha o sloučení archivu městského a okresního. Tento návrh však nebyl uskutečněn, strana MNV jej nepřijala. Kroky archiváře Slaného měly být navíc sledovány vedoucím odborem pro vnitřní věci R-ONV Františkem Klimešem.³⁷ Slaný působil v úřadu pouhý rok. Ještě před jeho odchodem se ztratily listiny z 16.–18. století, zbytek archivu z losinské větve Lichtenštejnů a také obecní a farní kroniky.

„Praxe Slaného ve funkci okresního archiváře napáchala mnoho škod a z hlediska archivní organizace v šumperském, jesenickém a zábrěžském okrese bude velmi těžké znovu vybudovat důvěru archivářské veřejnosti, nehledě k tomu, že jeho nesprávnými metodami bylo znechuceno mnoho dobrovolných archivních pracovníků.“³⁸ Je nutné zmínit, že ONV v této době působil jako správní orgán pro archivy. Organizoval archivy po finanční, personální i technické stránce.

Velice významnou osobností pro archiv se stal Slaného následovník PhDr. František Spurný. Byl jmenován ředitelem archivu v roce 1958. Měl pro práci v archivu potřebné vzdělání a také několikaletou archivní praxi, která byla pozitivním přínosem. Po svém předchůdci Václavu Slaném musel vynaložit veškeré úsilí, aby archiv dal opět do pořádku.

Ze zprávy ministerstva vnitra ze dne 28. 12. 1959 se dozvídáme, že ministerstvo opět žádalo úpravu vztahu mezi okresním archivem a archivem Místního národního výboru Šumperk. Toto sloučení bylo navrženo, protože současným fungováním okresního archivu a na něm nezávislého archivu MNV byla porušována směrnice č. 41/1958 Sb. Dle tohoto nařízení nesměl vzniknout další archiv vedle MNV, a pokud by se tak stalo, musel být pod dozorem příslušného okresního archivu. Zásadní rozdíly mezi těmito archivy v šedesátých letech byly následující: okresní archiv poskytoval na rozdíl od archivu MNV služby badatelům, archiválie byly přístupné pod odborným dohledem a okresní archiv měl své úřední hodiny. Archiv MNV neplánoval úkoly, nepořádal se archivní materiál, naposledy byl uspořádán v roce 1946, což bylo již tehdy považováno za zastaralé. Směrnicí archiv porušil i opětovným stěhováním do archivu na radnici, aniž by upozornil předem příslušné úřady, v tomto případě odbory pro vnitřní věci rady ONV. Právě z těchto výše uvedených důvodů

³⁷Státní okresní archiv Šumperk. Okresní národní výbor Šumperk 1945 – 1990, č. 1005. Zápis o projednání otázek okresního archivu v Šumperku dne 11. 4. 1957. Šumperk, 11. 4. 1957.

³⁸Historie okresního archivu. In: *Sborník Státního okresního archivu v Šumperku, č. 2*. Šumperk: Reprotisk, 2008, s. 8. ISBN:978-80-86388-69-4.

požadovala krajská správa ministerstva vnitra sloučení těchto dvou archivů. Po sloučení archivy nesly název Státní okresní archiv v Šumperku. Cílem sloučení byla především snaha o zlepšení archivní péče v okrese a zlepšení přehledu o archiváliích.³⁹

Na základě požadavku ještě Václava Slaného získal archiv pro své působení v roce 1958 novou budovu v Kladské ulici. Nově přidělená budova musela však projít mnoha vnitřními úpravami, jelikož neměla řadu zařízení ani vybavení. Po přestěhování archiválií se Spurný pustil do revize chybějícího materiálu a také do kontroly již převzatého materiálu, který roztrídil do jednotlivých fondů. Fond archivu města Šumperka byl součástí okresního archivu, ale doposud byl uložen mimo jeho budovu.⁴⁰ O něco později bylo rozhodnuto, že místnosti na radnici, ve kterých byl městský archiv uložen, budou sloužit jako depozitář okresního archivu. Nutnou součástí při pořádání fondů bylo provádění skartací. Součástí uspořádaných materiálů byla i korespondence okresního archivu. Skartací prošla registratura rady MNV z let 1945–1952.⁴¹ V říjnu 1958 se podařilo zajistit od památkové péče při Krajském vlastivědném středisku v Olomouci 50 000 Kčs na opravu budovy okresního archivu. Bylo třeba zřídit badatelnu, kancelář, vodoinstalaci, elektroinstalaci a v neposlední řadě bylo třeba upravit místnosti pro uložení archiválií. V tomto roce bylo také započato budování příruční knihovny.⁴² O měsíc později, tedy v listopadu, byla zajištěna další finanční podpora pro dokončení všech potřebných prací.

Po roce 1960⁴³, kdy proběhla správní reorganizace, přijal okresní archiv do své působnosti ještě okresy Zábřeh a Jeseník. Bývalé archivy Zábřežský a Jesenícký byly posléze pobočkami Státního okresního archivu v Šumperku.⁴⁴ OAr Jeseník vznikl v roce 1953 a až do roku 1958 byl řízen okresním archivářem ze Šumperka. Teprve k 1. lednu byl jmenován do funkce okresního archiváře Josef Král. Po správní reorganizaci se vedoucím pobočky v Jeseníku stal ThDr. Rudolf Zuber, který působil v minulosti jako archivář kroměřížského arcibiskupského archivu. Jesenícká pobočka byla roku 1962 přestěhována do Javorníku a působila zde až do roku 1977. Pobočka v Zábřehu fungovala jako OAr již od roku 1954.

³⁹Státní okresní archiv Šumperk. Okresní národní výbor 1945 – 1990, č. 1005. Krajská správa ministerstva vnitra, Olomouc. Pro radu Okresního národního výboru ze dne 28. 12. 1959.

⁴⁰III. Reorganizace okresních archivů a vývoj Okresního archivu v Šumperku /1958/ 1960-1976. In: *Sborník Státního okresního archivu v Šumperku, č. 3*. Šumperk: Reprotisk, 2009, s. 6. ISBN: 978-80-86388-76-2.

⁴¹Odbor pro vnitřní věci R-ONV, Hlášení o plnění plánu OAr Šumperk na měsíc září 1958. Uloženo v SOKA Šumperk jako aktový materiál.

⁴²Státní okresní archiv Šumperk. Okresní národní výbor 1945 – 1990, č. 1005. Odbor pro vnitřní věci R-ONV. Hlášení o plnění plánu OAr Šumperk na měsíc říjen 1958.

⁴³Správní reorganizace 1960 – jednalo se o územní reorganizaci krajů a okresů.

⁴⁴SOKA Šumperk. Historie a současnost archivu. Online, [cit., 1. 2. 2017].

URL: < <http://www.archives.cz/zao/sumperk/historie/index.php> >.

Zábřežský archiv využíval místností v přízemí zámku. Depozitáře bylo možno nalézt v Mohelnici i v Lošticích. Jiří Koplík zde byl archivářem od 1. 8. 1959. Získáním dalších místností v zábřežském zámku zanikl depozitář v Mohelnici, jehož archiválie byly převezeny zpět do Zábřehu. OAr Šumperk žádá, aby došlo k odpovědnému dokončení řádného převzetí všech fondů dle evidenčních karet. OAr žádá o zpětné vrácení veškerého archivního materiálu, který byl evidován a uložen v pobočce.⁴⁵

Jelikož po správní reorganizaci 1. 6. 1960 dochází k zániku Okresního národního výboru Šumperk, byly jeho dokumenty skartovány. Důsledkem byl úbytek šesti fondů ve prospěch OAr v Ústí nad Orlicí a pěti fondů ve prospěch Státního archivu v Opavě.⁴⁶ Funkce „*ta přešla na nový Okresní národní výbor Šumperk pro bývalé okresy Jeseník, Šumperk a Zábřeh. Dozor nad okresním archivem převzalo v rámci nově zřízeného Severomoravského kraje archivní oddělení Krajské správy MV Ostrava.*“⁴⁷

Po skartacích se stalo hlavní pracovní náplní archivářů zpřístupňování fondů badatelům. Zpřístupňovány byly především ty fondy, které považoval archiv za nejvíce důležité či zajímavé. Zdokonalování archivních pomůcek přineslo pozitiva. Byl vyhotoven koncept inventáře, například pro starší šumperskou městskou registraturu do roku 1852.⁴⁸ Důkazem jsou například fondy, které se týkají dějin okresu po druhé světové válce, fondy bývalých okresních úřadů či archivní fondy měst. Z jednotlivých hlášení o plnění plánu práce Okresního archivu v Šumperku je zřejmé, že jedním z nejnavštěvovanějších fondů je studie k románu *Čarodějnické procesy v Šumperku a děkan K. Lautner*.⁴⁹ Mezi další zajímavosti lze zařadit fakt, že čerpáním informací z šumperských fondů vzniklo dílo Václava Kaplického *Kladivo na čarodějnice*.

Stinnou stránkou práce archivářů bylo bohužel jejich nízké mzdové ohodnocení. Toto slabé finanční zajištění přivedilo ztrátu zájmu o práci archivářů zejména v pobočce Zábřeh. Po dobu dvou měsíců byl archiv bez jakéhokoliv zaměstnance. Po tomto čase se zde vystřídaly archivářky Marie Miklošová, Marie Sklenářová a Anna Povýšilová. Rostoucí

⁴⁵Státní okresní archiv Šumperk. Převoz materiálů z Javorníka ze dne 4. 7. 1961. Dokumenty příruční spisovny SOKA Šumperk.

⁴⁶Státní okresní archiv Šumperk. Hlášení o plnění plánu OAr v Šumperku za rok 1960, s. 2. Dokumenty příruční spisovny SOKA Šumperk.

⁴⁷III. Reorganizace okresních archivů a vývoj Okresního archivu v Šumperku /1958/ 1960-1976. In: *Sborník Státního okresního archivu v Šumperku, č. 3*. Šumperk: Reprint, 2009, s. 8. ISBN: 978-80-86388-76-2.

⁴⁸Státní okresní archiv Šumperk. Hlášení o plnění plánu OAr v Šumperku za rok 1960, s. 1. Dokumenty příruční spisovny SOKA Šumperk.

⁴⁹Státní okresní archiv Šumperk. Zprávy o činnostech archivu od roku 1955. Dokumenty příruční spisovny SOKA Šumperk.

agenda si však žádala další zaměstnance, kteří by se věnovali lepení štítků, rovnání do kartonů apod. „V roce 1970 již bylo personální obsazení Okresního archivu Šumperk s ohledem na velikost archivů dokonce nejhorší v českých zemích. Na jednoho pracovníka připadlo téměř 1200 běžných metrů.⁵⁰ Zábřežská pobočka fungovala v oslabení zaměstnaneckého obsazení a byla zcela závislá na pomoci šumperského pracoviště. Na počátku sedmdesátých let se opět vyskytla otázka prostoru k uložení archiválií. Jednou z možností bylo uložení ve školní budově, z tohoto návrhu však později sešlo.⁵¹

Během celostátní generální inventury v druhé polovině sedmdesátých let opouští archiv František Spurný.⁵² Na přechodnou dobu byla zvolena pro vedení archivu Hana Jordanová/Jarmarová. V roce 1977, tedy zhruba půl roku po odchodu Františka Spurného, nastupuje nový ředitel PhDr. Oldřich Svozil. Vybrán byl právě pro svou dvacetiletou archivní praxi. Neúprosná situace vyžadující řešení prostorů archivu se přesunula právě na něj. Rok 1977 přinesl zábřežské pobočce další problémy v podobě zřícení stropu v depozitáři na zámku. Náhradním úložištěm archiválií se staly zrušené školy v Sobotíně-Rudolticích a Lipince. Ty však opět nebyly schopny pojmout všechny archiválie. Pracoviště v Javorníku po odchodu Dr. Rudolfa Zuberu bylo přeměněno také v depozitáře. Následující přesun archiválií proběhl pouze v rámci obce Javorník, jelikož původní depozitář byl napaden dřevomorkou.⁵³ OAr měl v roce 1981 jedno jediné stálé pracoviště v Šumperku. Nedostatečné prostorové podmínky zabraňovaly jakékoliv manipulaci s archivním materiálem, neprobíhaly přejímky ani svozy. Sesuv půdy zapříčinil i zhoršení stavu budovy v Šumperku. Objevují se trhliny ve zdech. O tři roky později bylo zaznamenáno, že je budova v havarijním stavu, a archiv byl veřejnosti uzavřen. Archiválie byly převezeny do sedmi různých lokalit.

Jediným východiskem byla výstavba nové budovy. Roku 1981 byla výstavba schválena radou ONV, návrh se však nepodařilo prosadit u ředitele archivu Oldřicha Svozila. O tři roky později se to vedení ONV přece jen podařilo a v letech 1984–1985 byla zpracována dokumentace a projektové řešení. Základní kámen nového archivu byl položen v září 1985 v ulici Bratří Čapků. Stavbu za 2 miliony korun mohli archiváři plně využít hned následující

⁵⁰III. Reorganizace okresních archivů a vývoj Okresního archivu v Šumperku /1958/ 1960-1976. In: *Sborník státního okresního archivu Šumperk č. 3*. Šumperk: Reprotisk, 2009, s. 9. ISBN: 978-80-86388-76-2.

⁵¹Tamtéž, s. 7–10.

⁵²IV. Okresní archiv v letech 1976–1989. In: *Sborník státního okresního archivu Šumperk č. 4*. Šumperk: Reprotisk, 2010, s. 4. ISBN: 978-80-86388-86-1.

⁵³Dřevomorka – dřevokazná houba.

rok. „Šlo o první archivní účelovou budovu na Moravě.“⁵⁴ Budova byla vybudována dvoupodlažní. V prvním nadpodlaží se nacházela studovna, místnost pro příjem a zpracování archiválií a archivní depozitář. Druhé nadpodlaží mělo sociální zařízení, tři pracovny, knihovnu, kuchyňku a také depozitář. Oba depozitáře měly celkem 600 m². S touto budovou se počítalo do budoucna pouze jako s úložištěm archiválií, tedy jako s depozitářem. Jelikož se nakonec budova stala hlavním sídlem státního okresního archivu, nastal centrální svoz archiválií z ostatních depozitářů. Centrální shromažďování, stěhování a celkový úklid objektu trval po dobu dvou let.⁵⁵

Opět z politických důvodů došlo k odvolání ředitele archivu na příkaz OV KSČ. Oldřich Svozil byl hierarchicky ponížěn na vedoucího odborného archiváře. V roce 1990 se stal novým ředitelem Mgr. Drahomír Polách. V letech 1984–1990 z důvodu neustálého stěhování archiválií nebyly archiválie zpřístupněny veřejnosti. Nová budova sice byla situována tak, aby pojala 2200 bm archiválií, ale to bylo stále nedostatečné. Částečné řešení se naskytlo s možností využití prostoru bývalých kasáren. Po roce 1990 probíhaly skartace bývalých národních výborů. V průběhu let byla zaznamenána snaha ze strany ministerstva vnitra, které se neustále snažilo české archivnictví zdokonalit. Měnily se metodiky a směrnice, kterými se archivy řídily. Zajímavým faktem je, že musely být zpřístupňovány fondy politické povahy. Zejména KSČ a fondy hospodářské, které musely být alespoň poloviční náplní práce každého archivu.⁵⁶ To platilo i pro ten šumperský, hlavní náplní práce se tedy stalo vyhledávání potřebných materiálů k uznání státního občanství či materiálů k restitucím. Celkem bylo vyhledáno během let 1990–1992 přes 1600 soudních spisů. S příchodem novelizace zákona č. 97/1974 v roce 1992 se staly z OAr státní okresní archivy.⁵⁷

Rok 1992 byl opět ve znamení předání funkce ředitele, tentokrát znovu do rukou Hany Jarmarové. První léta ve funkci znamenala přípravu rekonstrukce budovy. Vydáním vládního zákona č. 36/1960 Sb., o územním členění státu, došlo k obnovení krajů ve smyslu územních celků.⁵⁸ Tudíž dalším důležitým bodem činnosti nové ředitelky byla příprava na vybudování SOKA Jeseník. Vláda ČR pověřila Okresní úřad Šumperk, aby zajistil všechny

⁵⁴ IV. Okresní archiv v letech 1976–1989. In: *Sborník státního okresního archivu Šumperk č. 4*. Šumperk: Reprotisk, 2010, s. 6. ISBN: 978-80-86388-86-1.

⁵⁵ Tamtéž, s. 7.

⁵⁶ Dějiny českých archivů. *Archivy od roku 1945*. Online, [cit. 19. 2. 2017].

URL: <<http://archivnictvi.eu/web.cz/vyvoj.htm#do5>>.

⁵⁷ Česká archivní společnost. Zákon č. 343/1992 Sb. Zákon české národní rady. Ze dne 29. dubna 1992. Online, [cit., 12. 3. 2017].

URL: <http://cesarch.cz/old/legislat/343_92.htm#p18a>.

⁵⁸ Zákon č. 36/1960 Sb., o územním dělení státu.

podmínky pro vznik nového okresu k datu 1. 1. 1996. Okresní archivy Šumperk a Jeseník měly společné pracoviště až do doby, kdy byly přestěhovány veškeré materiály do nového SOkA Jeseník. Budova šumperského archivu v ulici Bratří Čapků procházela rekonstrukcí, a proto v letech 1996–1997 sídlil archiv v náhradní budově. Činnost archivu však tentokrát byla přerušena pouze na jeden měsíc, konkrétně srpen 1996, z důvodu převození kancelářského vybavení a základních evidenčních pomůcek pro pořádání fondů. Výběrové řízení pro dostavbu budovy v Šumperku vyhrál projekt Studia OSA, Olomouc. Na dokončení prací získal archiv 12 milionů korun přidělených z finančního přebytku rozpočtu okresu. Plánované dokončení přestavby mělo být hotové k datu 1. 4. 1998, musely však být ještě odstraněny kolaudační nedostatky. Výsledkem rekonstrukce byla budova o třech nadpodlažích s kapacitou pro uložení archiválií 7,5 km. Celkové náklady na rekonstrukci a přístavbu činily 39 milionů korun. Zrekonstruovaná budova byla opět uvedena do plnohodnotného chodu na začátku června 1998. Ještě v ten samý rok proběhla kontrola dodržování spisové služby u obecních úřadů, která byla dokončena o rok později.⁵⁹ Hodnoceno bylo v rámci průzkumu celkem 56 obcí.

4.3 Archiv v novém tisíciletí

Ani po náročném stěhování a průzkumech si archiváři neoddykli. Ministerstvo vnitra v roce 2001 vyhlásilo celostátní inventuru archiválií. Tato generální inventura nebyla sice celostátně vyhlášena poprvé, ale pro šumperský archiv vzhledem k předchozím událostem první byla. Jednalo se o řádnou kontrolu fyzického stavu a úplnosti fondů. Inventura probíhala od 1. 2. do 20. 12. 2001. Výsledkem generální inventury byl přesný výpočet uložených archiválií, podrobný výčet typů archiválií a v neposlední řadě jejich časový rozsah. Jednalo se o 1584 fondů a sbírek, jejich celková délka byla vyměřena na 2557,77 bm, z toho 1052 fondů nezpracovaných, zbytek byl zpracován. Drtivá většina archiválií je psána v jazyce českém, lze nalézt i jazyk německý, italský, ruský, polský, ale i slovenský.⁶⁰

Rok 2002 přinesl další změnu ve státní správě, došlo ke zrušení okresních úřadů.⁶¹ „Státní okresní archiv Šumperk se stal napříště součástí samostatné státní organizační

⁵⁹V. Okresní archiv v letech 1990–2000. In: *Sborník státního okresního archivu Šumperk č. 5*. Šumperk: Reprotisk, 2011, s. 5. – 8. ISBN: 978-80-86388-95-3.

⁶⁰Výsledky generální inventury. In: *Sborník státního okresního archivu Šumperk č. 1*. Šumperk: Reprotisk, 2007, s. 4. ISBN: 978-80-86388-55-7.

⁶¹E-právo. Okresní úřady byly zrušeny, okresy jako správní celky nikoliv. Online, [cit., 21. 2. 2017]. URL: <<https://www.epravo.cz/top/clanky/okresni-urady-byly-zruseny-okresy-jako-spravni-celky-vsak-nikoli-20541.html?mail>>.

*jednotky – Zemského archivu v Opavě.*⁶² Následující změnu v archivnictví a spisové službě přinesl zákon č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů. Zákon vešel v platnost k 1. 1. 2005. Oblastí úprav byly správní delikty a správní přestupky. Dalším předmětem úprav byly operace spojené s archivní a spisovou službou, například skartace písemností, národní kulturní památky, státní kontrola, elektronická pošta a mnoho dalších.⁶³

V roce 2004 v budově proběhly drobné úpravy v podobě renovace vnitřního schodiště. Došlo k uspořádání a sestavování inventářů u archivních fondů MNV Rapotín, MNV Žleb, MNV Hrabová a Farního úřadu Moravičany. Archiv provedl rešerši v soupisu německy psaných archiválií moravské proveniencí do roku 1650 pro Fakultu filozofickou Univerzity Palackého v Olomouci. Bylo pořádáno 11 přednášek a exkurzí pro střední a základní školy, kterých se zúčastnilo celkem 307 osob. Ve dnech 10. 9. – 25. 11. 2004 se uskutečnila výstava na téma 1. světová válka. Zároveň archiv nabídl spolupráci Vlastivědnému muzeu Šumperk při pořádání výstav na téma Pivovar Holba Hanušovice v letech 1874–2004 a Posvit'me si na to ... aneb od louče k žárovce. K datu 31. 12. 2004 vlastnil archiv celkem 1709 archivních fondů a 537 evidenčních pomůcek.⁶⁴

Z výroční zprávy za rok 2005 je zřejmé, že SOkA Šumperk navštívilo celkem 182 badatelů, z toho 8 badatelů cizího původu.⁶⁵ Rok 2005 je počátkem evidence Národního archivního dědictví (dále NAD), které je upraveno zákonem č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů, a dále je upravováno vyhláškou č. 645/2004 Sb. Ze základní evidence můžeme zaznamenat celkový přírůstek fondů oproti roku předcházejícímu. Jedná se o 8 fondů v délce 59,01 bm. Dále je ze statistiky zřejmé, že archiv vlastní i poškozené archiválie. Počet poškozených archiválií byl 110.⁶⁶

V roce 2006 umožnil archiv vykonávat praxi jednomu vysokoškolskému studentovi. Mezi odborné aktivity zaměstnanců archivu v tomto roce patřilo členství v redakčních radách, zejména ředitelka archivu Hana Jarmarová působila ve vlastivědném sborníku Severní

⁶²Ohlédnutí za činností Státního okresního archivu v nové budově. In: *Sborník státního okresního archivu Šumperk č. 1*. Šumperk: Reprotisk, 2007, s. 3. ISBN: 978-80-86388-55-7.

⁶³Portál veřejné správy. Informace o předpisech, zákon č. 499/2004 Sb. o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů. Online, [cit., 21. 2. 2017]

URL: < <https://portal.gov.cz/app/zakony/zakonInfo.jsp?idBiblio=58364&nr=499~2F2004&rpp=15#local-content> >.

⁶⁴Zpráva o činnosti za rok 2004. Opava: Zemský archiv v Opavě, 2004 Online, [cit. 21. 2. 2017].

URL: < <http://www.archives.cz/zao/uredni/zpravy/> >.

⁶⁵Roční zpráva 2005. Zemský archiv v Opavě. Online, [cit. 21. 2. 2017].

URL: < <http://www.archives.cz/zao/uredni/zpravy/> >.

⁶⁶Zpráva o činnosti za rok 2005. Opava: Zemský archiv v Opavě, 2005. Online, [cit. 21. 2. 2017].

URL: < <http://www.archives.cz/zao/uredni/zpravy/> >.

Morava. Další zaměstnanci byli účastníky v muzejních a památkových radách. Příkladem je sbírkotvorná komise VM Šumperk. Mezi inventarizované fondy přibyl Okresní soud Šumperk pod číslem NAD 1008, Okresní soud Štítý č. NAD 1426 a KSČ – okresní výbor Zábřeh č. NAD 1469.⁶⁷

O rok později došlo ke zpracování archivních fondů KSČ – okresní výbor Šumperk a Archiv města Zábřeh. Inventarizovány byly fondy MNV Loučná a Nový Malín. Celkem navštívilo archiv 194 badatelů. Zaznamenáno bylo 153 rešerší v archivních fondech, z toho 132 rešerší pro úřední účely.⁶⁸ Byly provedeny státní kontroly a metodické dohlídky spojené s předarchivní péčí. Významným přírůstkem do dokumentární sbírky byly historické pohlednice obcí bývalého šumperského okresu. Jelikož SOkA Šumperk nemá vlastní restaurátorskou dílnu, byly listiny z let 1411–1945 předány ke konzervaci do Zemského archivu v Opavě. Jednalo se o celkový počet 338 listin. Jelikož se i archiváři musejí neustále vzdělávat, zúčastnili se konference v Rožnově pod Radhoštěm na téma *Staré památnosti se zapisují*, v Olomouci semináře *Historické a vzácné knižní fondy* a také celostátní děčínské konference *Archiválie budoucnosti*. SOkA Šumperk má i vlastní archivní knihovnu. Ke konci roku 2007 činil počet uložených knih 21680 svazků.⁶⁹

V rámci uspořádání archiválií za rok 2008 vznikl fond Místní národní výbor Branná a Střední odborné učiliště zemědělské zahradnické Zábřeh. Archiv převzal 1245 evidenčních jednotek. Opět proběhla státní kontrola, zejména u Obecního úřadu Olšany a Loučná nad Desnou, Úřadu práce Šumperk, Městské knihovny Šumperk, Střední zdravotnické školy Šumperk a u Obchodní akademie Šumperk. Archivářky se zúčastnily konference XXX. Mikulovské sympozium – Hranice na jižní Moravě, která proběhla ke konci října v Mikulově. Pro další rozšíření znalostí se zúčastnily hned několika exkurzí. V září proběhla exkurze do polských archivů Katovice a Pština. Dne 23. 9. odjely na exkurzi do Poslanecké sněmovny. Ani tento rok se neobešel bez výstav. Archiv pořádal a spolupřádal hned osm výstav. Proběhla například výstava Turnverein – tělocvičný spolek německý Šumperk a Tělocvičná jednota Sokol Šumperk. Ke konci tohoto roku archiv spravoval 2985 bm archiválií. Tento rok navštívilo archiv 198 badatelů.⁷⁰

⁶⁷Zpráva o činnosti za rok 2006. Opava: Zemský archiv v Opavě, 2006. Online, [cit., 21. 2. 2017]. URL: < <http://www.archives.cz/zao/uredni/zpravy>>.

⁶⁸Zpráva o činnosti za rok 2007. Opava: Zemský archiv v Opavě, 2007. Online, [cit., 21. 2. 2017]. URL: < <http://www.archives.cz/zao/uredni/zpravy>>.

⁶⁹Ohlédnutí za činností v roce 2007. In: *Sborník státního okresního archivu Šumperk č. 2*. Šumperk: Reprotisk, 2008, s. 3. ISBN: 978-80-86388-69-4.

⁷⁰Zpráva o činnosti za rok 2008. Opava: Zemský archiv v Opavě, 2008. Online, [cit., 22. 2. 2017].

Pro svou odbornou praxi si SOkA Šumperk v roce 2009 zvolilo 5 vysokoškolských studentů. Proběhly změny v personálním obsazení. Jana Lněničková se stala archivářkou a její místo hospodářky obsadila Bc. Martina Gennertová, ta však v archivu setrvala pouhé tři měsíce. K 1. 9. na její místo nastoupila Jitka Valouchová, která v archivu působí dodnes. Další zaměstnankyně Mgr. Jana Morávková byla přeložena do SOkA Olomouc. Její pozice byla nahrazena Mgr. Jitkou Jauernigovou. Nebyly provedeny žádné stavební či jiné úpravy. Jedinou změnou byl nákup regálů do depozitářů. Prostorová rezerva se tak vyšplhala na 2500 bm. Tento rok přibylo 12 bm archiválií. V rámci předarchivní péče byly provedeny čtyři státní kontroly, sto skartačních řízení a třicet metodických dohlídek. Za tento rok nebyl zaznamenán žádný úbytek archiválií. Došlo k vypracování soupisu pozemkových knih, celkem jich bylo 199. Fakt, že s každým rokem stoupal počet badatelů, dokazuje číslo 227 prezenčně studujících osob.⁷¹

Za rok 2010 bylo provedeno 76 skartačních řízení, 16 případů bylo vyřízeno mimo skartační řízení. Během roku převzal archiv 9,6 bm archiválií. Zaměstnanci dokončili inventarizaci u následujících dvanácti fondů: MNV Velké Losiny, Cech hrnčírů Loštice, Cech krejčích Loštice, Cech ševců Loštice, Cech tkalců Loštice, Cech krejčích Mohelnice, Cech řezníků Mohelnice, Cech pekařů Mohelnice, Cech zedníků Mohelnice, Cech sladovníků Mohelnice, Cech ševců Mohelnice a Farní úřad Hanušovice. Těmito dvanácti fondy bylo zpracováno 11,15 bm archiválií. Opět byla archivem pořádána výstava, tentokrát na téma *Profese archivář, archivářka*. Ve výroční zprávě se nyní objevuje i statistika současného stavu digitalizace archivních souborů k 31. 12. 2010. Z této statistiky lze vyčíst, že SOkA Šumperk digitalizoval dvě archiválie z archivního souboru Archiv města Staré Město a že proběhla digitalizace sbírky obrazového materiálu, fotografií a negativů. Sbírkou obrazového materiálu je popsána z 80 % archivními metadaty, Archiv města Staré Město je popsán ze 100 % archivními metadaty.⁷²

V roce 2011 byla archivní činnost zaměřena opět na péči o archiválie. Bylo zpracováno dalších 17,9 bm. Rovněž došlo k soupisu sekundárních pramenů k epigrafickým a sepulkrálním⁷³ památkám. Významnou událostí byla výstava bývalého archiváře Franze Harrera, kterou bylo možné navštívit od 10. 9. do 30. 11. Výstava byla pořádána u příležitosti

URL: < <http://www.archives.cz/zao/uredni/zpravy>>.

⁷¹Zpráva o činnosti za rok 2009. Opava: Zemský archiv v Opavě, 2009. Online, [cit., 22. 2. 2017].

URL: < <http://www.archives.cz/zao/uredni/zpravy>>.

⁷²Roční zpráva za rok 2010. Opava: Zemský archiv v Opavě, 2010. Online, [cit., 22. 2. 2017].

URL: < <http://www.archives.cz/zao/uredni/zpravy>>.

⁷³Sepulkrální – náhrobní.

šedesátého výročí jeho smrti. Celkem bylo pořádáno šest exkurzí pro žáky základních a středních škol. Dne otevřených dveří v rámci Mezinárodního dne archivů 9. 6. se zúčastnilo celkem 22 osob. Archivářka Alena Babuňková a ředitelka Hana Jarmarová se zúčastnily XIV. archivní konference ve Františkových Lázních na téma *Archivy zpřístupněné a otevřené?*⁷⁴ Na webových stránkách ZA Opava přibýly nově digitalizované pozemkové knihy.⁷⁵

Besedu na téma *Kroniky jako historické prameny* pořádal archiv v rámci oslav Mezinárodních dnů archivů 2012. V tomto roce se zvýšil zájem o odborné praxe i mezi studenty vyšších odborných škol. Odbornou praxi zde vykonali celkem tři studenti VOŠ a dva studenti VŠ. V rámci péče o archiválie bylo opět zpracováno několik fondů, především fondů MNV a základních škol. Archivní knihovna na konci tohoto roku čítá 22 952 svazků. Za rok 2012 byly archivem uspořádány výstavy na následující témata: Údolí Desné na pohlednicích a v kronikách, Jan Adam I. z Liechtenštejna, Historie školy Úsov a Svatomichalská pouť. Archiváři podnikli v první polovině měsíce září exkurze do archivů SOKA Jihlava a SOKA Žďár nad Sázavou. Od druhé poloviny roku se archiv připravoval na další celostátní generální inventuru v archivech ČR nařízenou na rok 2013.⁷⁶

Rok 2013 s sebou přinesl již výše zmiňovanou generální inventuru. Ta byla také zaměřena na digitalizaci archiválií zachycujících evidenci obyvatel. Při inventuře vlastních fondů bylo potřeba osm pracovníků, kteří inventuru vykonávali 745 pracovních dní. Generální inventurou byly nalezeny dva fondy a 22 inventárních čísel ztracených při inventuře minulé. Naopak se nepodařilo najít čtyři fondy, tři knihy a jeden situační pláněk. Z výsledku generální inventury bylo zřejmé, že je v archivu uloženo 3029 bm archiválií, z nichž 49 % má svůj inventář nebo seznam. Počet fondů a sbírek se pohyboval okolo 1877. Z toho je nadpoloviční většina zpracována. „46 % fondů zachováno torzovitě, téměř úplně je dochováno necelých 9 % u 25 % zatím nelze zachovalost určit.“⁷⁷ Ministerstvo vnitra bylo s výsledkem generální inventury zcela spokojeno. Prostorová rezerva archivu činila 1900 bm. S rostoucím zájmem o genealogii pokračuje digitalizace archiválií. Zejména se jednalo o sčítací operáty

⁷⁴*Roční zpráva za rok 2011*. Opava: Zemský archiv v Opavě, 2011. Online, [cit., 22. 2. 2017].

URL: < <http://www.archives.cz/zao/uredni/zpravy>>.

⁷⁵ Archiv o sobě. In: *Sborník státního okresního archivu Šumperk č. 6*. Šumperk: Reprotisk, 2013, s. 3. ISBN: 978-80-87632-06-2.

⁷⁶Tamtéž.

⁷⁷Z činnosti archivu v roce 2013. In: *Sborník státního okresního archivu Šumperk č. 7*. Šumperk: Reprotisk, 2014, s. 3. ISBN: 978-80-87632-22-2.

z let 1857–1921. Zpracovány k nim byly i průvodní listy/metadata. Jediným nákladem v tomto roce bylo 600 tisíc Kč na zateplení budovy.⁷⁸

V druhé polovině roku 2014 nastoupil Mgr. Ladislav Míča na místo PhDr. Martiny Černé. Mezi jeho odborné činnosti patřila i výuka na UP Olomouc. Od 15. 8. byla také přijata Bc. Adéla Skoumalová. V roce 2014 zahájil SOkA Šumperk spolupráci s Českou televizí na historickém pořadu Záhady Toma Wizarada na téma Případ lipnického kata. Následně došlo ke zpracování a následnému inventarizování těchto fondů: Archiv města Zábřeh 1411–1945, Archiv obce Crhov 1823–1945, Archiv obce Hartíkov 1911–1945, Archiv obce Hostice 1880–1945, Archiv obce Jakubovice 1818–1945, Archiv obce Janoušov 1939–1940, Archiv obce Pivonín 1747–1941, Archiv obce Skalička 1831–1941, Archiv obce Veselí 1923–1945. Celkovým součtem se jednalo o 49,42 bm zpracovaných archiválií. Archiv během roku navštívilo 145 badatelů.⁷⁹

*„Z archivářů se stali složením služebního slibu od 1. září 2015 státní úředníci, tedy až na asistentku a správce budovy“.*⁸⁰ Ředitelka archivu Hana Jarmarová přešla do státní služby k datu 1. 7. 2015, slib složila k datu 13. 8. 2015. V roce 2015 měl archiv 1913 bm zpracovaných archiválií. Roční přírůstek archiválií ke dni 31. 12. 2015 činil 14,38 bm. V tomto roce jsou zaznamenány i úbytky v počtu 212 evidenčních jednotek v rozsahu 3,89 bm. Byly zpracovány další archiválie, mezi nimiž byla Základní škola Branná 1945–2005 a cechy z Velkých Losin z 19. století. Hlavním úkolem pro tento rok byla příprava fondů k další digitalizaci. Tento rok byl opět ve znamení pořádání a spolupřádání výstav, účastí na konferencích, seminářích a exkurzích. Jednou z těch zajímavějších výstav, na kterých se archiv podílel, byla například výstava u příležitosti 70. výročí od ukončení 2. světové války. Tento rok byl archiv navštíven 156 badateli. Prostorová rezerva k 31. 12. 2015 činí 1700 bm.⁸¹

Nejzásadnější změna, která se za rok 2016 udála, byl odchod PhDr. Hany Jarmarové do důchodu. Na její místo po výběrovém řízení nastoupil Mgr. Ladislav Míča. Nastávající personální změnou bylo přijetí dvou nových archivářek, Mgr. Pavly Dubské

⁷⁸ *Roční zpráva za rok 2013*. Opava: Zemský archiv v Opavě, 2011. Online, [cit., 22. 2. 2017].

URL: < <http://www.archives.cz/zao/uredni/zpravy>>.

⁷⁹ *Zpráva o činnosti za rok 2014*. Opava: Zemský archiv v Opavě, 2014. Online, [cit., 22. 2. 2017].

URL: < <http://www.archives.cz/zao/uredni/zpravy>>.

⁸⁰ Z činnosti archivu v roce 2014. In: *Sborník státního okresního archivu Šumperk č. 8*. Šumperk: Reprint, 2008, s. 4. ISBN: 978-80-87632-32-

⁸¹ *Zpráva o činnosti za rok 2015*. Opava: Zemský archiv v Opavě, 2015. Online, [cit., 22. 2. 2017].

URL: < <http://www.archives.cz/zao/uredni/zpravy>>.

a Mgr. Hany Turkové. Pavla Dubská se připojila k přednášení na Univerzitě Palackého v Olomouci. Jana Lněničková je i nadále členkou v muzejních a památkových radách. Jedná se o sbírkotvornou komisi Vlastivědného muzea Šumperk a poradní sbor Muzea silnic v Šumperku-Vikýřovicích. Na konci tohoto roku má archiv ve své péči 1920 fondů v délce 3157,21 bm. Z toho je bohužel 749 evidenčních jednotek poškozeno. Celkový přírůstek za rok 2016 činí 19,20 bm archiválií. Celkem 152 návštěvníků se do archivu přišlo podívat na výstavu *Na louce vyrostl len*. Výstava byla pořádána k sedmdesátému výročí Moravolenu Šumperk. I tento rok se archiv zapojil do spolupráce s médii, konkrétně s TV Prima v pořadu Očima Josefa Klímy. Celkové náklady na opravy tento rok činily 300 000 Kč. Tato částka byla využita na výměnu dlažby před garáží a také na výměnu podlahy v badatelně, sekretariátu a v ředitelně. Na konci tohoto roku činí prostorová rezerva pro nové archiválie 2500 bm.⁸²

⁸²Zpráva o činnosti za rok 2016. Opava: Zemský archiv v Opavě, 2016. Online, [cit., 2. 3. 2017].
URL: < <http://www.archives.cz/zao/uredni/zpravy>>.

5. Osobnosti SOkA Šumperk

Dále budou představeny osobnosti, jejichž působení bylo pro archiv přínosné. Takovýchto osob je celá řada, bohužel však pro všechny nejsou informace dostupné v takové míře, aby bylo možné vytvořit medailonek. Následující text bude tedy věnován těmto jménům – Franz Harrer a PhDr. František Spurný.

5.1 Franz Harrer

Franz Harrer se narodil 17. 5. 1896. V mládí šel do učení, později pracoval v šumperské textilní továrně. Fungoval jako člen městské rady, ve které zasedali jeho předkové již od 16. století. Byl také ředitelem městského muzea a kronikářem města. Měl výborné konexe, zejména s náměstkem starosty Gustavem Oberleithnerem, který se postaral, aby bylo muzeum s městským archivem umístěno do Geschaderova domu. V důchodovém věku, až v roce 1922 se mohl věnovat archivu i městskému muzeu naplno. Ihned začal s pořádáním archiválií. Historie byla jeho koníčkem. Dokládá to i fakt, že sepsal nejrozsáhlejší dějiny města Šumperka, které vyšly pod názvem *Geschichte der Stadt Mährisch Schönberg* v roce 1923.

„Desítky jeho drobnějších i obsáhlejších publikovaných článků i studií nalezneme v nejrůznějších německých regionálních časopisech, vlastivědných sbornících, ročenkách a adresářích, např. v šumperském listu Nordmährischer Grenzboten s vlastivědnou přílohou Tesstal, v zábřežské Deutsche Wacht, ve vlastivědném časopise Unsere Heimat vycházejícím ve Frankštátě i v dalších vlastivědných periodikách moravských, vycházejících v Brně, Olomouci a jinde.“⁸³

Roku 1939 se stává čestným občanem. Jelikož se jednalo o německého nacionalistu, byl v roce 1945 odsunut za hranice Československa. Usadil se v Bavorsku, kde také dne 16. 9. 1951 zemřel.⁸⁴ Jelikož se jedná o skutečně velice významnou osobnost spjatou s počátky šumperského archivu, má i on v archivu svůj samostatný, velice bohatý osobní fond.

Na jeho počest archiváři SOkA Šumperk uspořádali v roce 2011 výstavu. Na tu lákal i společenský měsíčník města Šumperka: *„Své brány otevře zájemcům také Státní okresní*

⁸³ Státní okresní archiv Šumperk. Inventář osobního fondu. Inventář osobního fondu Franz Harrer, s. 4.

⁸⁴ Tamtéž.

archiv na konci ulice Bří Čapků, který u této příležitosti nabídne kromě zpřístupněných depozitářů s uloženými dokumenty i výstavu nazvanou ‚Franz Harrer – šumperský muzejník a archivář‘, její část přitom bude věnována 100. výročí zahájení provozu nové radnice, otevřené 9. září roku 1911.“⁸⁵

Dne 21. 10. 2016 se na webovém portálu Rozhlas objevil článek *Nadšenci chtějí přeložit Dějiny Šumperka od Franze Harrera. Toto sporné dílo nikdy česky nevyšlo.*⁸⁶ Je zde však uvedeno, že společnost⁸⁷, která dějiny překládá, si musí zajistit autorská práva. A jelikož jde o knihu již poměrně starou, mohl by se zde vyskytnout problém. Dílo musí přeložit zkušený historikové, aby byla striktně dodržena správná dobová terminologie. Není však zcela vyloučeno, že se nejedná o věrohodný historický pramen.

5.2 František Spurný

František Spurný se narodil roku 1927 v Prostějově. Vystudoval archivní studia v Brně, roku 1951 získal doktorát. Františka Spurného lze označit za jednu z nejvýznamnějších osob šumperského archivu. Nejprve působil v roli archiváře v Janovicích u Rýmařova. Odtud byl propuštěn z politických důvodů. Měl však dobré doporučení z oddělení krajské správy místního výboru v Olomouci. Tento úřad o něm hovoří takto: „Jedná se skutečně o mimořádně schopného archivního pracovníka, který po stránce pozvednutí archivnictví v našem kraji může účinně pomoci při budování nové archivní organizace, a archivní oddělení jej zcela odpovědně doporučuje do funkce okresního archiváře v Šumperku.“⁸⁸ Jmenován do funkce ředitele v Šumperku byl v roce 1958.

Od roku 1959 se stal František Spurný výkonným redaktorem vlastivědného sborníku Severní Morava. Toto periodikum vydávalo na počest svých zaměstnanců články k jejich životnímu jubileu. V článku vydaném k padesátinám Dr. Františka Spurného se dozvídáme o tom, jak byl tento archivář nejen svědomitý, ale i nesmírně pilný, pořádal přednášky, symposia či nejrůznější konference. Po příchodu do šumperského archivu navázal spolupráci

⁸⁵ Kulturní život Šumperka. *Archiv zve na výstavu přibližující osobnost Franze Harrera a jeho význam pro město Šumperk.* Šumperk, 2011.

⁸⁶ Rozhlas. *Nadšenci chtějí přeložit Dějiny Šumperka od Franze Harrera. Toto sporné dílo nikdy nevyšlo.* Online, [cit., 23. 2. 2017].

URL:< http://www.rozhlas.cz/olomouc/zpravy/_zprava/nadsenci-chteji-prelozit-dejiny-sumperka-od-franze-harrera-toto-sporne-dilo-nikdy-cesky-nevyslo—1661576>.

⁸⁷ Okrašlovací spolek Šumperk.

⁸⁸ JARMAROVÁ, Hana. III. Reorganizace okresních archivů a vývoj Okresního archivu v Šumperku /1958/ 1960-1976. In: *Sborník státního okresního archivu Šumperk č. 3.* Šumperk: Reprotisk, 2009. ISBN: 978-80-86388-76-2

nejen s Kulturním životem Šumperka, ale například také s letopiseckou komisí. Velice dobře se vyznal v archivních pramenech v širokém časovém záběru. Své zkušenosti z archivní i historické praxe využil především, když se přidal do kolektivu Vlastivědného ústavu v Šumperku.⁸⁹

Důkazem, že byl František Spurný opravdu aktivním člověkem, jsou jeho monografie, články, zprávy, příspěvky ve Sborníku Matice moravské, v časopisu Společnosti přátel starožitností a mnoha dalších. Františkovou zálibou byly zcela jistě také hrady a zámky, o kterých psal, například hrad Brničko, Šumperský zámek, hrad Mírov a další.⁹⁰ Nepochybně se velice zajímal o Šumperk, jelikož na toto téma napsal hned několik publikací. V rámci této práce je například při popisu historie města využito jeho dílo *700 let města Šumperk*, které vyšlo v roce 1976. V tentýž rok František Spurný opouští šumperský archiv.

⁸⁹ BALATKOVÁ, I.: K padesátinám dr. Františka Spurného. In: *Severní Morava*, 34/1977, s. 74–75.

⁹⁰ Tamtéž, s. 75–78.

6. Teorie spisové služby

Spisová služba je nedílnou součástí archivnictví, proto je nutné něco zmínit také o jejím vývoji a jejích vzájemném propojení. Analýza výkonu spisové služby je jedním z cílů této práce.

6.1 Vývoj spisové služby v ČR

Výsledkem sdělování a zpracování informací je dokument. Jelikož se dokumenty neustále množí, je potřeba v nich mít pro lepší přehled určitý systém či řád. Udržet v dokumentech pořádek není zcela snadné. V mnoha případech se dokumenty vydávají minimálně ve dvou exemplářích. Navíc jsou zhotovovány další formuláře a dotazníky. Dochází tak k přílišnému nárůstu dokumentů, ať už v analogové, či digitální podobě. „*Obor, který se zabývá jejím zvládnutím v duchu hesla ‚papír je dobrý sluha, ale zlý pán‘, se nazývá spisová služba nebo také správa dokumentů.*“⁹¹ Spisová služba je tedy základem informačního systému všech organizací.

Výkonem spisové služby se rozumí „*zajištění odborné správy dokumentů vzniklých z činnosti původce, popřípadě činnosti jeho právních předchůdců, zahrnující řádný příjem, evidenci, rozdělování, oběh, vyřizování, vyhotovování, podepisování, odesílání, ukládání a vyřazování ve skartačním řízení, a to včetně kontroly všech těchto činností*“.⁹² Základy spisové služby se na našem území objevují již v 16. století. Vznik spisové služby se pojí se vznikem prvních instrukcí pro úřadování. Nejstaršími instrukcemi v ČR jsou instrukce z dvorských úřadů. Později, zejména v 18. století, dochází k rozšíření agendy spisové služby i v církvi, panstvích, ale i do chodu celého státu. V roce 1751 bylo zavedeno ukládání spisů u krajských úřadů dle agend. Pro doručené dokumenty byla za vlády Marie Terezie zavedena povinnost vedení podacích protokolů.⁹³ Její syn Josef II. v roce 1781 zavedl systém spisové evidence, jehož podstatou bylo číslo jednacích a podacích protokolů. Pro ještě větší přehlednost systému byly zaváděny další pomůcky, jako jsou indexy⁹⁴ a elenchy⁹⁵.

⁹¹ KUNT, M., LECHNER, T. *Spisová služba*. Praha: Leges, 2015, s. 15. ISBN: 978-80-7502-083-3.

⁹² Zákon č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a změně některých zákonů.

⁹³ Podací protokol – v té době německy: Einreichungsprotokole/Exhibitenprotokoll.

⁹⁴ Registraturní pomůcka Index – abecední rejstřík osobních, místních či věcných hesel.

⁹⁵ Registraturní pomůcka Elench – zaznamenává spisy určitého registraturního oddělení či celé registratury dle osobních jmen nebo věcných hesel.

S příchodem průmyslové revoluce v 19. století, ale také v souvislosti s dalšími faktory, jako byl rozvoj společnosti či rozvoj veřejné správy, se stalo vyřizování dokumentů obtížnější. Vyřizování dokumentů se ztížilo vydáním císařského patentu, jímž byl zaveden nový soudní řád jednací. Dalším faktorem bylo upravení obchodního zákoníku u firem, u nichž byla spisová služba úzce spjata s účetnictvím. Kupci byli povinni vést knihy, kde zaznamenávali veškeré své obchody a také stav jmění. V následujících letech dochází k dalším úpravám v soudnictví, ale také probíhá řada reforem. Nejvýznamnější reformou bylo zavedení tzv. oberhollabrunského systému.⁹⁶ Jedná se o systém založený na metodě kmenových čísel. „První až páté podání v dané věci se pak eviduje pod řadovým číslem ve zlomku čísla kmenového, šesté podání obdrží již nové kmenové číslo a dřívější se k němu prioruje⁹⁷. Evidence se vede v rámci každého oddělení zvlášť.“⁹⁸ Nový kancelářský řád pro zeměpanské a okresní úřady byl vydán roku 1935. V tomto řádu lze zaznamenat návrat k jednacímu číslu a spisovému plánu. Rok 1953 se stal pro spisovou službu významným, jelikož vyšel obecně závazný předpis o vyřazování dokumentů. Spolu s ním vešly v platnost skartační znaky „A“, „S“ a „V“. Následně byly vydávány řady směrnic, které však byly nepřiměřené praxi. Utváření spisových plánů a vedení evidence vyžadovalo zkušené zaměstnance, kterých bylo opravdu málo. Rolí v neúnosné situaci také hrála byrokratizace kanceláří, se kterou přichází zbytečný vznik kopií dokumentů.

Roku 1965 vydala Státní komise pro řízení a organizaci Rámcové zásady pro organizaci spisové služby. Teprve až zákon č. 97/1974 Sb., o archivnictví, stanovil povinné provádění skartačního řízení, povinné vydání skartačního řádu a skartačního plánu. Novela č. 343/1992 Sb. mění a doplňuje dříve uvedený zákon č. 97/1974 Sb., o archivnictví, ve smyslu, že mění definice o původcích, zvyšuje sankce a v neposlední řadě ustanovuje kompetence ministerstva vnitra. „Zákon o archivnictví byl po roce 2000 v rychlém sledu ještě několikrát novelizován, přičemž nejvýznamnější změnou bylo začlenění státních okresních archivů do státních oblastních archivů při zrušení okresních archivů od 1. ledna 2003.“⁹⁹ Předpis, zahrnující současně archivní i spisovou službu, je zákon č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů, dnes ve znění pozdějších předpisů. I pro tento zákon byly vydány doprovodné vyhlášky. Zejména se jedná o vyhlášku č. 646/2004 Sb., o podrobnostech výkonu spisové služby, zabývající se postupem zacházení

⁹⁶Oberhollabrunský systém – nový kancelářský systém nejprve vyzkoušen v okresním hejtmanství v Oberhollabrunu a po úspěchu vyzkoušen i v Čechách a na Moravě.

⁹⁷Prioruje – připojení staršího dokumentu k novému, pokud se týkají stejné věci.

⁹⁸KUNT, M., LECHNER, T. *Spisová služba*. Praha: Leges, 2015, s. 18. ISBN: 978-80-7502-083-3.

⁹⁹Tamtéž, s. 22–23.

s archiváliemi od jejich příjmu až po jejich uložení. V roce 2009 bylo nutno s ohledem na praktický výkon spisové služby zejména v elektronické podobě zákon znovu novelizovat. Novelizován byl vyhláškou č. 192/2009 Sb. Další vyhláška byla vydána dne 20. července 2012 pod označením 259/2012 Sb., o podrobnostech výkonu spisové služby. Předmětem úpravy je výkon spisové služby u veřejnoprávních původců.¹⁰⁰ S rokem 2014 přišel zákon č. 56/2014 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, který přímo upravuje zákon č. 499/2004 Sb.¹⁰¹ Nejnovější zákon se vztahuje na elektronickou spisovou službu. Jedná se o zákon č. 297/2016 Sb., o službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce.

6.2 Elektronická spisová služba a její výkon v SOkA Šumperk

S tématem této bakalářské práce souvisí také problematika elektronického úřadování. Proto zde budou vysvětleny nezákladnější pojmy spojené s elektronickou spisovou službou. Základním legislativním dokumentem pro elektronickou spisovou službu je zákon č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě, zákon č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, a nově také již výše zmíněný zákon č. 297/2016 Sb., o službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce. Jelikož SOkA Šumperk nevykonává kompletní elektronickou spisovou službu, vysvětlím níže pouze několik pojmů týkajících se úkonů, které SOkA Šumperk skutečně provádí.

6.2.1 Elektronický dokument

Jedná se o takový dokument, se kterým pracujeme virtuálně pomocí IT technologií. Pokud dokument vznikl v listinné podobě, lze ho převést do elektronické podoby. Můžeme tak učinit pomocí tzv. transformace. Po provedení transformace musí být dokument originální totožný s dokumentem digitalizovaným. Dalším typem je dokument, který již v elektronické podobě vznikl a lze jej označit za originální elektronický dokument. Takový dokument musí být řádně opatřen jistými náležitostmi, tj. časovým razítkem a elektronickým podpisem.¹⁰² Elektronické dokumenty v SOkA Šumperk jsou ihned po přijetí označeny také číslem

¹⁰⁰ Zákony pro lidi. Vyhláška č. 259/2012 Sb. Online [cit. 1. 3. 2017].

URL: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-259>>.

¹⁰¹ Právní prostor. *Novela zákona o archivnictví a spisové službě*. Online, [cit., 1. 3. 2017].

URL: <<http://www.pravniprostor.cz/zmeny-v-legislative/vyslo-ve-sbirce-zakonu/novela-zakona-o-archivnictvi-a-spisove-sluzbe>>.

¹⁰² SMEJKAL, Vladimír. Elektronické dokumenty v českém právním řádu. Online, [cit., 28. 2. 2017].

URL: <<http://www.docuride.cz/FS/0608-docuride-documents/files/documents/6-Elektronicke-dokumenty-v-ceskem-pravnim-radu-Vladimir-Smejkal.pdf>>.

jednací, spisovým znakem, počtem listů a počtem listů příloh. Jakmile takovýto spis vznikne, je založen do fondu. Archiv má na vyřízení dokumentu třicetidenní lhůtu.

6.2.2 Samostatná evidence dokumentů

Každý dokument vedený v samostatné evidenci dokumentů musí být opatřen evidenčním číslem. Další náležitostí je datum doručení dokumentu, údaje o odesílateli, nastínění stručného obsahu, spisový znak, skartační režim a jednoznačný identifikátor.¹⁰³ SOkA Šumperk pro samostatnou evidenci využívá elektronický software WISPI. Slovy zástupkyně ředitele archivu: „*Tato nutnost vyvstala v souvislosti se zavedením datových schránek. Kdybychom měli kompletní elektronickou spisovou službu od A do Z, museli bychom mít elektronickou evidenci od přijetí dokumentu přes jeho vyřízení, předání do spisovny, evidenci v elektronické archivní knize až po elektronickou skartaci. Toto zatím v našem archivu nefunguje.*“¹⁰⁴ Tudíž nedochází ani ke konverzi dokumentů přijatých v analogové podobě. Co se týká odchozích analogových dokumentů, k jejich elektronickému záznamu je přiložen pouze průvodní dopis bez příloh. Odchozí elektronické dokumenty z datové schránky jsou však kompletně uloženy v softwaru WISPI včetně jejich příloh. Přístup do této evidence má pouze ředitel archivu, zástupkyně ředitele a hospodárka, která vyřizuje administrativní činnost.

6.2.3 Číslo jednací

Číslem jednacím neboli číslem evidenčním dokumentu jsou označováni veřejnoprávní původci. Pro lepší představu zde uvedu příklad jednacího čísla převzatého ze SOkA Šumperk ZA/638/2017. Zkratka ZA neboli zemský archiv označuje původce dokumentu, číslo 638 je automaticky přidělené číslo dle pořadí a poslední položkou je rok vzniku.

6.2.4 Elektronický podpis

Elektronické podpisy jsou certifikáty vydávané akreditovanými společnostmi certifikačních služeb. Takovou společností u nás je například PostSignum. Elektronické podpisy jsou legislativně upravovány od roku 2016 nařízením Parlamentu Evropské unie č. 910/2014, o elektronické identifikaci a službách vytvářejících důvěru pro elektronické

¹⁰³ Archiv hlavního města Prahy. *Metodické setkání 9. 5. 2016 k problematice elektronické spisové služby*. Online, [cit., 1. 3. 2017].

URL: < <http://www.ahmp.cz/page/docs/k-problematice-spisove-sluzby-20150609.pdf> >.

¹⁰⁴ E-mailová korespondence s Janou Lněničkovou. Online, [cit., 2. 3. 2017]. j.lnenickova@su.archives.cz

transakce na vnitřním trhu.¹⁰⁵ S příchodem tohoto nového zákona vzniká kvalifikovaný elektronický podpis, který je uznáván i přeshraničně.¹⁰⁶ Podpis je spojen s datovou zprávou a je zároveň ověřovací identitou podepsované osoby.¹⁰⁷ Oprávněným držitelem elektronického podpisu v SOkA Šumperk je pouze ředitel archivu, který jako jediný může elektronické dokumenty podepisovat. V jednání jsou však i elektronické podpisy pro další zaměstnance archivu. SOkA Šumperk využívá certifikačních služeb PostSignum.

6.2.5 Jednoznačný identifikátor

Jednoznačným identifikátorem jsou označeny všechny dokumenty, které podléhají evidenci. Cílem zavedení jednoznačného identifikátoru bylo zajištění nezaměnitelnosti dokumentů. V rámci spisové služby je jednoznačným identifikátorem pouze podací razítko. V rámci původce se používá tzv. alfanumerický kód. Tento kód může mít například tento formát: PPPAAACCCCCC. Označení PPP se užívá k identifikaci původce, označení AAA udává agendu v rámci původce a pod písmeny CCCCCC se ukrývá pořadové číslo.¹⁰⁸

6.2.6 Časové razítko

Časové razítko je rovněž poskytováno certifikační autoritou. Razítko se používá u elektronických dokumentů, u kterých je třeba dokázat datum vzniku. Je tvořeno datem, časem, sériovým číslem a identifikací autority, kterou je razítko vydáno. Vydavatelem časového razítka je stejně jako u elektronického podpisu PostSignum. Tato firma poskytuje i balíčky v rámci časových razítek. V takovém balíčku lze využít například 10 000 časových razítek za 14 520 Kč včetně DPH.¹⁰⁹ K 1. 7. 2016 došlo k nahrazení pojmu kvalifikované časové razítko označením elektronické časové razítko. Tato změna nastala v souvislosti s počátkem platnosti nového zákona.

6.2.7 Datová schránka

Datovou schránku využívají především instituce vykonávající veřejnou správu. Slouží ke komunikačním účelům. Každý subjekt má svůj identifikátor datové schránky složený

¹⁰⁵ KUNT, M., LECHNER, T. *Spisová služba*. Praha: Leges, 2015, s.58. ISBN: 978-80-7502-083-3.

¹⁰⁶ Evropa. Nařízení evropského parlamentu a rady (EU) č. 910/2014 ze dne 23. července 2014. Online, [cit., 25. 2. 2017].

URL: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A32014R0910>>.

¹⁰⁷ Zákon č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu a o změně některých dalších zákonů.

¹⁰⁸ KUNT, M., LECHNER, T. *Spisová služba*. Praha: Leges, 2015, s. 127. ISBN: 978-80-7502-083-3.

¹⁰⁹ PostSignum. Ceník časových razítek. Online, [cit., 25. 2. 2017].

URL: <http://www.postsignum.cz/casova_razitka.html>.

z písmen a číslic, které jsou vygenerovány zcela náhodně. „*Veškeré úkony, které jsou prostřednictvím elektronické datové schránky, resp. přepážky činěny, jsou zcela rovnocenné – ekvivalentní úkonům činěným písemně.*“¹¹⁰ Vznik datových schránek je dán zákonem č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi. K datu 30. 9. 2009 musely všechny orgány veřejné správy tuto datovou schránku povinně zřídit. Založeny byly v souvislosti se snahou zlevnit, zefektivnit a zrychlit komunikaci. Datové schránky mají povahu přednostního vyřízení. Zabezpečení datových schránek je provedeno pouze přístupovým heslem a jménem. Datová schránka pro SOkA Šumperk je zřízena společně pro všechny okresní archivy spadající pod Zemský archiv v Opavě. Administrativní pracovníci ZA jednotlivé datové zprávy roztrídí a následně rozešle na příslušná pracoviště.

6.2.8 Konverze dokumentů

Rozlišujeme dva následující typy konverzí. Konverzi klasickou a autorizovanou. Autorizovaná konverze dokumentů zaručuje rovnocenné právní účinky výstupu a vstupu. Jde o autorizovanou konverzi z moci úřední. Jedná se tedy o „*úplné převedení dokumentu v listinné podobě do dokumentu obsaženého v datové zprávě nebo datovém souboru, ověření shody obsahu těchto dokumentů a připojení ověřovací doložky*“.¹¹¹ Po provedení konverze jsou původci povinni uschovat originální analogový dokument.¹¹²

6.2.9 Software WISPI

WISPI je software, který SOkA Šumperk využívá pro svou samostatnou evidenci dokumentů. Software je propojen s elektronickým podacím deníkem a datovou schránkou. Výhodou tohoto informačního systému je poskytnutí informací z jakéhokoliv přístupového místa. Mezi další výhody lze řadit fakt, že WISPI obsahuje číselník adres úřadů, osob i firem s nejfrekventovanější komunikací. Úřednice si jej nemusí pamatovat. „*WISPI pokrývá veškeré činnosti spojené s evidencí došlých i vlastních dokumentů, s přidělováním jednacích čísel, předáváním dokumentů mezi jednotlivými knihami a zaměstnanci a rovněž s jejich vyřizováním. Systém umožňuje tisknout podací archy, umožňuje rovněž pozdější vyhledání*

¹¹⁰PostSignum. Slovníček pojmů. Online, [cit., 25. 2. 2017].
URL: <http://www.postsignum.cz/slovnicek_pojmu.html>.

¹¹¹ KUNT, M., LECHNER, T. *Spisová služba*. Praha: Leges, 2015, s. 109. ISBN: 978-80-7502-083-3.

¹¹² Tamtéž, s. 111.

*libovolného dokumentu zaevidovaného kdekoliv v rámci celé organizace.*¹¹³ Součástí je také spisový plán a skartační rejstřík. Systém zcela respektuje platné právní předpisy.

Nyní se pokusím o nastínění toho, jak samotný systém funguje. Ještě nutno dodat, že tento systém je také propojen se ZA v Opavě, již kvůli výše zmiňovanému přerozdělování datových zpráv pro jednotlivé okresní archivy.

Jakmile přijde do datové schránky datová zpráva, administrativní pracovník v ZA Opava ji odešle dle určení na cílové pracoviště. V případě doručení obyčejného dokumentu v analogové podobě systém automaticky přiřadí číslo jednacím. Přijde-li doporučená analogová pošta, musí administrativní pracovník nejdříve do systému zadat podací číslo. Hospodářka, tedy v případě SOkA Šumperk Jitka Valouchová, dále určí dle obsahu datové zprávy, kterému zaměstnanci přiřadí zprávu k vyřízení.¹¹⁴

¹¹³Bach systems s. r. o. *Informační systém spisové služby – WEB (WISPI)*. Online, [cit., 1. 3. 2017].
URL: <<http://www.bach.cz/informacni-system-spisove-sluzby-web.html>>.

¹¹⁴Téma: Elektronické úřadování v SOkA Šumperk. Osobní rozhovor s Jitkou Valouchovou, hospodářkou archivu. Šumperk, 23. 1. 2017.

7. Současný chod archivu

7.1 Zaměstnanci archivu

Tabulka 1 – Tabulka zaměstnanců Státního okresního archivu Šumperk

<i>Jména a příjmení bývalých zaměstnanců</i>	<i>Období působnosti v SOkA Šumperk</i>
PhDr. Jarmila Bartošíková, odborná archivářka	1979–1984
Jiří Koplík, vedoucí pobočky Zábřeh	1960–1961
Emilie Mičková, prominentní historička, Zábřeh	1971–1972
Marie Miklošová, Zábřeh	1962–1964
František Pánek, brigádník	1977–1984
PhDr. Jitka Petrtýlová, archivářka	1986–1997
Anna Povýšilová, Zábřeh	1966–1971
Irena Prokopová, administrativa	1992–1995
Marie Sklenářová, Zábřeh	1961–1966
Lenka Straková, administrativa	1990–1991
Růžena Suchánová, administrativa	1973–1976
Jitka Svobodová, administrativa	Přesný rok nástupu není znám – 1995
Mgr. Bohumila Tinzová, archivářka	1982–1995
ThDr. Rudolf Zuber, vedoucí pobočky Jeseník/Javorník	1960–1977
<i>Jména a příjmení bývalých ředitelů</i>	<i>Období působnosti v SOkA Šumperk</i>
Prof. Jan Dvořák	31. 1. 1949 – 31. 12. 1956
Václav Slaný	1. 1. 1957 – 31. 12. 1957
PhDr. František Spurný, CSc.	1. 9. 1958 – 30. 6. 1976
PhDr. Oldřich Svozil	1. 1. 1977 – 1. 3. 1990
Mgr. Drahomír Polách	1. 5. 1988 – 29. 2. 1992
PhDr. Hana Jarmarová	1. 3. 1992 – 31. 7. 2016
<i>Jména a příjmení současných zaměstnanců</i>	<i>Rok nástupu</i>
Mgr. Ladislav Míča, ředitel	2016
Jana Lněničková, zástupce ředitele	1995
Alena Babuňková, archivářka	1994
Mgr. Pavla Dubská, archivářka	2016
Bc. Adéla Skoumalová, archivářka	2014
Mgr. Hana Turková, archivní inspektorka	2016
Jitka Valouchová, hospodářka	2009
Mgr. Jitka Flanderková	Momentálně na mateřské dovolené
Bc. Miroslava Míčová	Momentálně na mateřské dovolené

Zdroj: JARMAROVÁ, Hana. *Státní okresní archiv Šumperk. Šumperk, Trifox, 2001, s. 16 – 17. ISBN: 80 – 238 – 9651 -2.*

7.2 Publikační činnost archivu

V roce 2007 začal archiv vydávat Sborník Státního okresního archivu Šumperk. Jedná se o periodikum vydávané jednou ročně. Úvodní stránky sborníku obsahují ohlédnutí autorů za uplynulým rokem. Součástí sborníku je i nastínění historie SOkA Šumperk od jeho založení. Čtenář zde nalezne i mnoho zajímavých článků. Autorka Hana Jarmarová tímto způsobem informovala širokou veřejnost o tom, jaké fondy byly uspořádány či jaké poklady archiv ve svých fondech ukrývá. Do sborníku pravidelně přispívali svými články i zaměstnanci archivu. Titulní strana sborníku je vždy opatřena fotografií. U prvního čísla vydaného v roce 2007 byla na titulní straně otisknuta fotografie staré rozhledny na Pradědu. Po otevření rekonstruované budovy byla tehdejší ředitelkou archivu Hanou Jarmarovou vydána publikace *Státní okresní archiv Šumperk*, která zachycuje jeho historii. Další publikace z pera tehdejší ředitelky nese název *Můj dědeček byl legionář*. Tato publikace vyšla s cílem vytvořit úplný soupis všech československých legionářů, kteří bojovali v první světové válce. Jednalo se o celostátní projekt Československé obce legionářské.¹¹⁵

Zajímavostí ze sborníku č. 7 vydaného v roce 2014 je článek *Kde a jak pátrat po rodině*. Autorka článku Hana Jarmarová zde zmiňuje svou přednáškovou účast na besedě Rodinné vazby v historii regionu. Autorka poukazuje na fondy, které by při pátrání měly být stěžejní. V případě pátrání v SOkA Šumperk se jedná především o fondy měst a obcí. Součástí těchto fondů jsou nejstarší archiválie spolu s archiváliemi okresních soudů, okresních úřadů a škol. „Základním pramenem pro sestavování genealogického stromu jsou farní matriky narození, sňatků a úmrtí.“¹¹⁶ Následně autorka doporučuje využít takové archiválie, kde bude zaznamenán seznam osob. Duchovní i světská moc sepisovala tyto seznamy především z důvodu přehlednosti o plátcích daní a poplatků. Z hlediska vzniku takovýchto seznamů je stěžejní rok 1753, kdy byl za vlády Marie Terezie nařízen soupis obyvatelstva. Také zákaz změny příjmení z roku 1770 by měl pátrání ulehčit. Problematickým při hledání předků může být překlad jazyka či méně čitelný typ písma – kurent. Existují však i příručky, které mohou při pátrání pomoci, například publikace Vladimíra Makovského *Hledáme své předky*. Jedná se o příručku vydanou za účelem pomoci začínajícím badatelům. Autor popisuje veškeré kroky při pátrání. Zvláštní kapitolou jsou pak úskalí, která badatele při pátrání mohou potkat.

¹¹⁵ Státní okresní archiv Šumperk č. 1. Archiv o sobě. Šumperk: 2007, s. 6. ISBN: 978-80-86388-55-7.

¹¹⁶ Státní okresní archiv Šumperk č. 7. Archiv o sobě. Šumperk: 2014, s. 36. ISBN: 978-80-87632-22-2.

7.3 Ohlasy v regionálním tisku

Nejstarším známým ohlasem v dobovém regionálním tisku byl článek otisknutý v periodiku *Naše slovo*, který vyšel dne 19. 12. 1979. Článek s titulkem *Pozvání do okresního archivu* pro noviny napsal tehdejší ředitel archivu Oldřich Svozil. Autor zde pojednává o funkci archivů a připomíná výročí 25 let od vydání vládního nařízení č. 29/1954 Sb., o archivnictví. Připomíná zde průběžné změny legislativy a také, jak okresní archiv vznikl sloučením bývalých okresních archivů Zábřeh, Jeseník a Šumperk. Slovy Oldřicha Svozila: „*Nové pracovní zaměření archivů, postupně prosazované od druhé poloviny šedesátých let, potvrdily i nově vydané normy, navazující na zákon České národní rady č. 27/1974 Sb. o archivnictví, vydaný 17. října 1974, který nahradil dvacet let staré vládní nařízení.*“¹¹⁷ Šumperský archiv je zde prezentován jako odborné zařízení ONV a významná kulturní instituce okresu.

Regionální tisk *denik.cz* dne 9. 9. 2009 přišel s titulkem *Archiv ukáže nejstarší šumperskou listinu*. Článek byl vydán s cílem pozvat veřejnost na výstavu v SOkA Šumperk. Předmětem výstavy byly staré konzervované listiny. Výstava byla pořádána v rámci Dnů evropského dědictví. „*K nejzajímavějším exponátům výstavy patří nejstarší šumperská listina z 19. května 1438, která však byla vydána v Bludově. Jedna z listin sloužila v minulosti jako přebal knihy. Výstava prezentuje i fotografie vybraných pečetí obcí a měst šumperského okresu.*“¹¹⁸

Informační zpravodaj Zábřehu informoval své čtenáře o pořádání besedy, na kterou přijala pozvání Hana Jarmarová. Přednášela na téma již výše zmiňované – Rodinné vazby v historii regionu. Přednáška se konala dne 15. 10. 2013. Tisk informoval na straně č. 7 takto: „*Nejbližší přednáška je připravena na úterý 15. října od 16 hodin. Pozvání přijala ředitelka Státního okresního archivu Šumperk Hana Jarmarová, která představí způsoby, kde a jak pátrat po svých předcích a jak si sestavit vlastní rodokmen.*“¹¹⁹

¹¹⁷SVOZIL, Oldřich. Pozvání do okresního archivu. *Naše slovo*, 19. 12. 1979, s. 3.

¹¹⁸ Šumperský a Jesenický deník. *Archiv ukáže nejstarší šumperskou listinu*. Online [cit., 2. 3. 2017].

URL: http://sumpersky.denik.cz/kultura_region/archiv-ukaze-nejstarsi-sumperskou-listinu.html.

¹¹⁹ Informační zpravodaj Zábřeh. *Zájemci o rodokmeny zamíří do knihovny*. Číslo 18/2013, s. 7. Online [cit., 2. 3. 2017].

URL: < <http://docplayer.cz/1744424-Krasohled-zacina-skolni-rok-v-novem-pusobisti-cislo-18-2013-vydano-dne-9-10-2013-informace-z-mesta.html> >.

7.4 Výstavní činnost archivu

Šumperský archiv často pořádá výstavy, nebo je alespoň jejich spolupořadatelem. Proto jsem si pro následující kapitolu vybrala několik zajímavých výstav, které stojí za zmínku.

V Šumperku je každoročně pořádán Den evropského kulturního dědictví. Archiv byl požádán, aby se do této akce zapojil. Proto se na začátku září 2001 konal den otevřených dveří, který se později stal tradicí. Návštěvníci byli seznámeni především s posláním archivů a také s nejrůznějšími typy ukládaných archiválií.¹²⁰

Od roku 2003 se ke dni otevřených dveří připojily i výstavy na nejrůznější témata. Lze jmenovat některé z nich: „Evropská bojiště 1. světové války; „Proměny Šumperka“; „Archivní nej...“. V průběhu let 2001–2006 navštívilo archivní výstavy více než 1800 návštěvníků.

V rámci Mezinárodního dne archivů, který je spojen s datem 9. 6., pořádal archiv v roce 2014 výstavu na téma „Po hřebenech Jeseníků od chaty k chatě“. Základem výstavy byly staré i aktuální pohlednice, ale i historické i současné turistické průvodce. Cílem výstavy bylo, aby si návštěvník udělal představu o horských hřebenech a jejich chatách.¹²¹

V roce 2014 proběhla pro veřejnost ještě jedna výstava. U příležitosti stoletého výročí počátku první světové války přišel archiv s výstavou „Šumpersko za velké války 1914–1918“. Návštěvníci tak mohli nahlédnout do dobového tisku. Ohlasy na tuto událost bylo možné spatřit i v regionálním tisku: „*K připomenutí stého výročí rozpoutání první světové války slouží vzpomínková výstava věnovaná líčení osudů vojáků 93. pěšího pluku a 13. zeměbranceckého pluku, v nichž sloužilo nejvíce mužů z našeho regionu.*“¹²²

O rok později byla pořádána výstava „Ze Šumperka až na konec světa“, na které mohli návštěvníci spatřit mapy evropských bojišť z 18. a 19. století, panoramatickou mapu řeky Temže, mapy vojenské, národnostní, geologické a mnoho dalších. Po zhlédnutí výstavy si mohl návštěvník udělat představu o tom, do jaké míry byly realizovány představy měst v šumperském okrese.

¹²⁰ Státní okresní archiv Šumperk. *Výstavy*. Online, [cit., 1. 3. 2017].

URL: < <http://www.archives.cz/zao/sumperk/vystavy/index.php> >.

¹²¹ Pořádání výstav. In: *Sborník státního okresního archivu Šumperk*. Sborník č. 1. Šumperk: Reprint, 2007, s. 5. ISBN: 978-80-86388-55-7.

¹²² Šumpersko. *Výstava: Šumpersko za velké války 1914 – 1918*. Online, [cit., 1. 3. 2017].

URL: < <http://zpravodajstvi.sumpersko.net/Vystava-Sumpersko-za-Velke-valky-1914-1918-5371/clanek> >.

7.5 Fondy uložené v SOkA Šumperk

Archivní fond je tvořený souborem archiválií jednoho původce. Fond může vzniknout z činnosti fyzické či právnické osoby, organizační složky státu nebo územního samosprávného celku. Vedle archivního fondu rozeznáváme ještě archivní sbírku. Archivní sbírkou rozumíme soubor archiválií, které mají nějaký společný znak. Tyto dva typy mají souhrnný název „archivní soubory“. Archivní soubory dělíme dle typů jejich principu. Může to být provenienční typ, u kterého se soubory soustřeďují dle konkrétního původce. Dalším principem je pertinenciální typ, kdy dochází ke spojování archiválií různé provenience. Jejich propojení je pak dáno typem archiválie či umělým pořadacím schématem.¹²³ Při pořádání archivního souboru se archiváři řídí metodickým návodem vydaným MV ČR.

Archivní fond Archiv města Šumperk je nejlépe dochovaným fondem měst severní Moravy. Kroniky města Šumperk jsou nejlépe dochovaným archivním materiálem, například kronika od samotného výše zmiňovaného Franze Harrera, která je psána v německém jazyce. V archivu je uloženo nejméně 15 kronik týkajících se města Šumperk. Tyto kroniky pokrývají léta 1723–2006. „*Nejstarší dochovanou písemností je městská kniha, vedená od roku 1419, k níž byly v minulosti přivázány také zápisy ze starší městské knihy od roku 1402.*“¹²⁴

Archivní fondy SOkA Šumperk jsou velice bohaté. Archiv pečuje o 1920 archivních fondů. K těmto fondům bylo zatím vytvořeno celkem 579 archivních pomůcek. Archiválie šumperského archivu jsou vedeny v archivní evidenci systému PevA.¹²⁵ Jelikož SOkA Šumperk vlastní opravdu nepřeberné množství archiválií, bude v této kapitole nastíněno schéma alespoň některých fondů. U každého fondu či typu archiválie budou uvedeni pro představu nejméně čtyři zástupci. Podrobněji budou rozebrány fondy: Základní škola Branná 1945–2005, Farní úřad Šumperk 1723–1950, Cech truhlářů Štítý 1771–1853 a osobní fond Bohuslava Indry (1863) 1908–1961. Fondy pro rozbor jsem vybírala právě kvůli jejich rozdílnosti. Následující tabulka je vypracována na základě interního seznamu fondů volně přístupného badatelům v badatelně SOkA Šumperk.

¹²³ WANNER, Michal a kol. *Základní pravidla pro zpracování archiválií, 2. vydání*. Odbor archivní správy MV. Praha, 2015, s. 17. – 19. ISBN: 978 – 80 – 86466- 78 – 1

¹²⁴ Zemský archiv v Opavě, Státní okresní archiv Šumperk. *Z našich fondů*. Online [cit., 2. 3. 2017]. URL: <<http://www.archives.cz/zao/sumperk/fondy/index.php>>.

¹²⁵ PevA – povinná evidence archiválií.

Tabulka 2 – Sbírkky uložené v SOkA Šumperk

Sbírkky	<i>Název sbírky, datum vzniku</i>
Katastrálních map	Dolní Studénky 1870; Postřelmov 1834; Holba 1835 Libina (Německá, Horní) 1834
Kronik a fotoalb	Obecní pamětní kniha od Franze Harrera 1922–1938 Zábřeh za německé okupace 1938–1945; Šumperk, 2. mateřská škola, fotoalbum 1977 Bohdíkov, fotodokumentace 1972–1995
Pozemkové knihy	<i>Obec/město, celkové časové rozmezí</i>
	Archiv města Branná 1688–1879 Archiv města Staré Město 1555–1809 Archiv města Štítý 1737–1879 Archiv města Šumperk 1770–1850 Šumperk 1834
Listiny	<i>Datum a místo vydání listiny</i>
Archiv města Loštice, NAD č. 1446	24. 8. 1554, Bouzov
Archiv města Loštice, NAD č. 1446	27. 4. 1637, Jevíčko
Archiv obce Bludov, NAD č. 1072	16. 5. 1565, Bludov
Archiv města Zábřeh, NAD č. 860	27. 1. 1411, Šternberk

Fondy	Název a časové rozmezí
Škol	Obecná škola německá Kremačov 1878–1942 Střední škola Zábřeh – Krumpach 1912–1953 Obecná škola Bartoňov 1873–1948 Národní škola Zborov (1801) 1827–1953
Obcí a měst	Archiv města Šumperk 1419–1946; Archiv obce Bludov 1565–1945 Archiv obce Zborov 1747–1945 (1953) Archiv obce Zlatý Potok 1941–1945 (1946)
Cechů	Cech krejčích Šumperk 1564–1884 Cech zedníků Mohelnice 1821–1903 Cech tkalců Zábřeh 1743–1851 Cech řezníků Zábřeh (1604) 1626–1939
Církevní	Farní úřad Moravičany 1646–1991 Farní úřad Staré Město 1645–1945 Farní úřad Zvole 1723–1997 Farní charita (německá) Loučná nad Desnou 1912–1949
Soudní správy	Okresní soud Šumperk I. 1850–1949 Okresní soud Šumperk II. 1949–1992 Okresní soud Zábřeh (1823) 1850–1949 (1951)
Osobní	Franz Harrer Indra Bohuslav, PhDr. 1863–1961 Březina Jan, PhDr. 1930–1962 JUDr. Richard Fischer
Ostatní	Finanční úřad Říšský Zábřeh 1939–1945 Místní národní výbor Lupěné 1945–1960 Hanel Ernst, Továrna na marmeládu a sodovky, Hanušovice 1942–1948 Okresní úřad Zábřeh (1726) 1850–1938 (1953)
Spolky	Sbor dobrovolných hasičů Bartoňov 1946–1953 Spolek svaté Rozálie Bludov 1900–1938 Sbor dobrovolných hasičů Hanušovice 1891–1944 Hospodářský spolek okresu zábřežského Zábřeh 1905–1938

Zdroj: vlastní

7.5.1 Základní škola Branná 1945–2005

Tento fond zahrnuje úřední knihy, zejména knihy správní a pamětní. Druhou složkou tohoto fondu jsou spisové materiály. Spisovými materiály jsou myšleny registraturní pomůcky, katalogové listy a organizace a správa školy. Obec Branná se původně nazývala Kolštejn. Farní škola v Branné existovala v 17. století. Do 19. století vstoupila již jako škola německá. V roce 1945 z pochopitelných důvodů zanikla. Spolu se školou však zaniká i písemný materiál. Nově příchozí čeští obyvatelé zřídili v roce 1927 českou obecnou školu. Z této školy není písemný materiál taktéž dochován. Po válce v roce 1945 zahájila obecná škola opět výuku. Navštěvovalo ji tehdy pouhých 11 žáků. Počet žáků se však v následujících letech zvyšoval. Proto bylo nutné v roce 1947 otevřít ještě jednu třídu. Následující rok se škola vzhledem k novému zákonu č. 95/1948 Sb., o základní úpravě jednotného školství, změnila z obecní na školu státní. V letech 1956/57, po otevření druhého stupně, se škola stala osmiletou základní školou. O čtyři roky později byla povinná školní docházka prodloužena na devět let. V roce 1978 se opět přechází k osmiletému systému. Žáci, kteří základní školou končí své vzdělání, však nadále studují 9 let. Postupem času se celkový počet studentů snížil až na počet 11 osob, který byl zaznamenán v roce 2003. Škola se musela přestěhovat do hlavní budovy. Došlo ke sloučení s mateřskou školou.¹²⁶ V roce 2005 byla škola zrušena.

U tohoto archivního fondu proběhly skartace v letech 1960 a 1970. „*V roce 1968 převzal okresní archiv do trvalé archivní úschovy písemnosti obecné a národní školy, které byly v rámci plošného pořádání fondů škol ihned vnitřně proskartovány a zinventarizovány.*“¹²⁷ V roce 1998 byly převzaty do evidence tři kroniky z let 1968–1997 a fotoalba z let 1970–1997. SOkA Šumperk v roce 2003 prováděl metodickou skartační dohlídku. Fond Základní škola Branná vznikl v roce 2009. Uspořádán a inventarizován byl až v letech 2013–2015. Fond obsahuje zachovalé materiály, které jsou psány v jazyce českém. Ke dni 30. 11. 2015 čítá 415 inventárních a 318 evidenčních jednotek o celkovém rozsahu 2,08 bm archiválií. Obsah fondu tvoří především třídní výkazy. Inventář k archivnímu fondu Základní škola Branná 1945–2005 vytvořila Jana Lněničková.

¹²⁶ Státní okresní archiv Šumperk. Základní škola Branná 1945–2005. Inventář Základní školy Branná 1945 – 2005, s. 2–5, ev. č. 583.

¹²⁷ Tamtéž, s. 5.

7.5.2 Cech truhlářů Štítý 1771–1853

Jedná se o sdružení obchodníků či řemeslníků ve městech vznikajících ve středověku. „*Cechy vznikly v důsledku vývoje městského hospodářského života na západě Evropy, kde jim byla udělována statuta již okolo roku 1100.*“¹²⁸ Byly pod správou městských úřadů a pod dohledem vyšší vrchnosti. V každém cechu fungovalo mílové právo. Podstata cechu spočívala v zájmech jeho členů. Cechy byly děleny dle druhu řemesla, které bylo ve městě vykonáváno. V případě města Štítý se v roce 1850 jednalo o cechy krejčích, řezníků, pláteníků, obuvníků, mlynářů, pekařů, dřevařů, tkalců, kovářů a zámečnicků, provazníků, kožešníků. V roce 1749 ve městě působili pouze dva truhláři. Cechovní listiny byly tehdy uchovávány v cechovní truhlici. Cechovní písemnosti lze dělit na listiny a úřední knihy. Artikule/cechovní řády jsou nejdůležitějšími listinami z celého fondu. Dalo by se říct, že se jedná o zakládací listiny řemeslnické organizace.¹²⁹

Písemnosti tohoto fondu jsou psány německy. Jejich stav je zachovalý. Fond tvoří pouze čtyři inventární a jedna evidenční jednotka. Jejich celkový rozsah činí 0,03 bm. Fond nabízí například osvědčení o vyučení z let 1827–1853. Dále pak korespondenci a písemnosti spojené s udělováním mistrovského práva z let 1785–1850. Jelikož fond není rozsáhlý, nebyl vypracován rejstřík. Inventář zpracovala Mgr. Pavla Dubská pod číslem evidenční pomůcky 595. Při jeho sestavování se řídila základními pravidly pro zpracování archiválií z roku 2015.

7.5.3 Farní úřad Šumperk 1723–1950

Z 16. a 17. století, tedy z dob, kdy ještě na zachování písemností nebylo tolik dbáno, se bohužel žádné listiny nedochovaly. První dochované listiny tohoto fondu jsou až z 18. století. Fond postrádá listiny z období 1938–1945. K prvnímu uspořádání spisů došlo k 1. 9. 1896. Toto nařízení vyšlo z podnětu arcibiskupa Kohna. Při pořádání byly rozděleny archivní spisy na 12 hlavních oddělení. Po roce 1960 došlo k předání písemností do SOkA Šumperk. Písemnosti byly předány na základě smlouvy mezi MV ČR a Arcibiskupstvím olomouckým.

Jedná se o skutečně rozsáhlý fond. Součástí jsou knihy úřední týkající se hospodářské či duchovní správy, knihy účetní, které zahrnují knihy příjmů farního kostela, dále zde lze nalézt spisy dělící se na stavební, kostelní jmění, jmění farního obročí, nadací, duchovní

¹²⁸ Státní okresní archiv Šumperk. Cech truhlářů Štítý 1771–1853, Inventář, s. 2. č. ev. 595.

¹²⁹ Tamtéž, s. 7–9.

správy, personálie, matriky, chudinský fond a varia. Ze spisů stavebních se lze setkat například s listinami o pořízení varhan nebo pořízení sochy Nejsvětější Trojice. Soupis všech nemovitostí včetně pozemkových archů nalezneme ve spisech kostelního jmění. Ve spisech duchovní správy považují za zajímavé tzv. „Dílo šíření víry“, ke kterému jsou přiřazeny přípisy, členské listy a propagační materiály. Inventář k fondu byl vypracován v roce 2001 PhDr. Hanou Jarmarovou pod evidenčním číslem pomůcky 518. V inventáři je nastíněn historický vývoj farnosti, historie šumperské farnosti, posloupnost farářů, šumperské kostely a kaple.

7.5.4 Osobní fond Bohuslav Indra (1863) 1908–1961

PhDr. Bohuslav Indra se narodil 5. 10. 1891 v Bludově, zemřel o sedmdesát let později 18. 2. 1961. Bohuslav Indra byl sběratelem lidových písní, vojákem a folkloristou. Pro své studium zvolil gymnázium, ze kterého navázal dále na abiturientský a účetnický kurz na obchodní akademii v Brně. Další jeho kroky směřovaly k úřednickému povolání v družstvu Hospodář v Miloticích nad Bečvou. V letech 1938 vydal ve spolupráci s Boleslavem Hrbkem publikaci *Památník odboje na severní Moravě v roce 1918*. Již od mala tíhnul k hudbě. Během vojenské služby měl snahu vydat zpěvník *Veselý voják*. K vydání však bohužel nedošlo. Pod jeho jménem byly pořádány tzv. Severomoravské večery na téma lidové hudby. Jeho legendou se stala moravská píseň s názvem *Šel jest svatý Petr s Kristem Pánem*. Po odchodu do důchodu z vojenského prostředí se mohl plně věnovat lidovým písním.

Fond tvoří především korespondence, ať už se jedná o korespondenci rodinnou, osobní či úřední. Další části fondu jsou poskládány z deníků Bohuslava Indry a podkladů k jeho prozaické či umělecké tvorbě. Ve fondu se taktéž lze setkat s dobovými časopisy, denním tiskem či novinovými výstřižky zachycujícími osobu Bohuslava Indry.

Archiv k fondu převzal materiály v roce 1961. Mezi materiály se vyskytovaly především opisy nebo originály sbírek lidových písní, svazky knih. Z 19. století převažuje notový materiál. Kromě českého jazyka se zde můžeme setkat i s jazykem polským, německým, anglickým, francouzským či ruským. Fond byl uspořádán v letech 1995–1998 Mgr. Janou Morávkovou. Současně fond opatřila inventářem. Fond čítá 379 inventárních jednotek.¹³⁰

¹³⁰ Státní okresní archiv Šumperk. Osobní fond – Indra Bohuslav, PhDr. (1836) 1908–1961, Inventář, č. evidenční pomůcky 467.

Když porovnáme jednotlivé výše zmiňované fondy, zjistíme, jak moc se od sebe liší. Pokud se jedná o osobní fondy, je možné konstatovat, že jsou skutečně bohaté a především rozsáhlé. Zcela jistě však záleží na jedinci. V případě Bohuslava Indry se fond od ostatních liší velkým počtem dochovaných korespondencí. Dalším rozdílem od ostatních fondů jsou osobní deníky. Také novinové výstřižky zde zaujímají své místo. Jedná se o výstřižky z období 1. republiky, 2. světové války, a především výstřižky zahrnující písně a lidové zvyky. Například fond farního úřadu je naopak složen především z úředních knih. Fond cechu truhlářů je poněkud skromný a zahrnuje pouze 4 inventární jednotky. Dá se tedy říci, že odlišnost fondů spočívá především v jejich obsahu listinného, hmotného či aktového materiálu. Každý fond je však jedinečný a jeho informační hodnota je zcela výjimečná.

7.5.5 Nejstarší písemnost uložená v SOkA Šumperk

Nejstarší dochovaná listina uložená v SOkA Šumperk pochází ze dne 27. 1. 1411. Listinu vydali Jindřich a Beneš z Kravař, páni na Plumlově a Šternberku. Touto listinou udělili městu Zábřeh městská práva, jak je užívá město Olomouc. Město touto listinou získalo také právo výčepní a mílové. Dochovaný originál byl vydán ve Šternberku. Listina je psána latinsky na pergamentu. Je součástí fondu Archiv města Zábřeh pod číslem NAD 860. Listinu páni vyhotovili v rozměrech 39,5 × 24 cm. Bohužel pečete vydavatelů se již nedochovaly. V roce 2007 byla listina poslána do konzervační dílny ZA Opava.¹³¹

7.6 Digitalizace archiválií v SOkA Šumperk

Digitalizací je archiváliím prodloužena životnost takřka na dobu neurčitou. Díky ní se budou moci i další generace seznámit s kulturním národním dědictvím. Jelikož jsou archiválie převážně pouze v jednom exempláři, je jejich digitalizace více než nutná. Digitalizace představuje vytváření bezpečnostních neboli zajišťovacích kopií. Tyto bezpečnostní kopie mají také nahrazovací funkci. V případě trvalého poškození či ztráty archiválie by měla bezpečnostní kopie tuto archiválii zcela nahradit. *„Bezpečnostní kopii vytváříme v kvalitě, která umožní zaznamenat všechny podstatné vnitřní a vnější znaky a charakteristiky původní archiválie. Tato kopie se ukládá na bezpečném místě a způsobem*

¹³¹ Digitální archiv Zemského archivu v Opavě. *Archiv města Zábřeh*. Online, [cit., 4. 3. 2017]. URL:<<http://digi.archives.cz/da/permalink?handlerInterView=&xid=0D6116C13CF911E6AFB0B8CA3A7430A7&entityType=10043>>.

zaručujícím maximální a časově neomezené uchování.“¹³² Na digitalizační zařízení jsou právem kladeny vysoké nároky. Musí být užito takové zařízení, které archiválii nijak nepoškodí. Digitalizačním procesem lze vlastně označit naskenování archiválie v analogové podobě do podoby digitální. Ta je zaznamenána IT technologií, pomocí které je dokument kódován do digitálního datového souboru.¹³³

Archiv se snaží průběžně digitalizovat a veřejně zpřístupňovat své archiválie prostřednictvím webového rozhraní. Digitalizace je prováděna za účelem komfortnějšího přístupu pro badatele, kteří mohou digitalizované archiválie prohlížet z pohodlí domova. Nahlížení do databáze od roku 2009 funguje pomocí aplikace *Archivní Vademecum* Zemského archivu v Opavě.¹³⁴ V roce 2016 ZA v Opavě přichází s novou aplikací *Digitální archiv*. Vyhledávat lze v aplikaci dle kategorií. Záleží však na tom, jestli chce návštěvník procházet celé archivní fondy, fotografie, kartotéky, kroniky, listiny, mapy a plány, matriky, pečete a pečetidla, pozemkové knihy, spolky, třídní výkazy, veduty, video/audio, knihovnu, či hledá pouze archivní pomůcky k danému fondu. Dalším filtrováním lze zvolit přímo jednotlivý archiv, ve kterém se archiválie nacházejí. U jednotlivých archiválií jsou uvedeny kompletní záznamy, od názvu, čísla pomůcky, inventárního čísla, časového rozsahu, typu evidenční jednotky až po číslo listu Národního archivního dědictví. S koncem každého týdne je *Digitální archiv* aktualizován a doplněn o další digitalizované dokumenty.¹³⁵

Vlastní digitalizaci provádí SOKA Šumperk dle svých možností. Archiv má vlastní pracoviště pro digitalizaci a disponuje jedním digitálním fotoaparátem. V případě, že se jedná o menší písemnosti, digitalizuje si je archiv sám. Jedná-li se o velkoplošné archiválie, obrací se archiv nejčastěji na ZA v Opavě. V roce 2016 došlo k plošné digitalizaci třídních výkazů, která se však prováděla ve Státním okresním archivu Bruntál se sídlem v Krnově.¹³⁶

¹³² Národní archiv, Státní oblastní archiv v Praze. *Metodika pro vytváření bezpečnostních kopií archiválií v digitální podobě*. Praha: 2015, s. 4. Online, [cit., 2. 3. 2017].

URL: < <http://www.nacr.cz/G-Vyzk/metodika2015.pdf> >.

¹³³ Tamtéž, s. 13.

¹³⁴ Vademecum. Archivní Vademecum Zemského archivu v Opavě. Online [cit., 2. 3. 2017].

URL: < <http://vademecum.archives.cz/vademecum/SearchBean.action?searchExtended> >.

¹³⁵ Zemský archiv v Opavě. Digitální archiv Zemského archivu v Opavě. Opava, 2016. – propagační materiál

¹³⁶ E-mailová korespondence s ředitelem archivu Ladislavem Míčkou [online], 10. 3. 2017. l.mica@su.archives.cz

Obrázek 1 – Digitální archiv Zemského archivu v Opavě

Zdroj: <<http://digi.archives.cz/da/>>.

7.7 Metodický dohled nad původci

SOKA Šumperk vykonává metodiku u soukromoprávních i veřejnoprávních původců. Řídí se u toho zákonem č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Dále se řídí doprovodnou vyhláškou č. 259/2012 Sb., o podrobnostech výkonu spisové služby. Metodickým dohledem se rozumí dohlížení na vyřazování dokumentů ve skartačním řízení a mimo skartační řízení. Zároveň dává souhlas s jejich skartací. Jedná se o orgány státní správy a samosprávy. Dále dohlíží na skartační řízení u dokumentů, které vzešly z činnosti organizací, osob a podnikatelských subjektů.¹³⁷

Soukromoprávní původci jsou v zákonu o archivnictví a spisové službě vymezeni v § 3. Povinnost uchovávat své dokumenty a umožnit výběr archiválií mají především obchodní společnosti a družstva s výjimkou družstev bytových. U těchto původců jde zejména o dokumenty spojené se vznikem společnosti, dokumenty o řízení původce, o majetku původce či dokumenty týkající se předmětu podnikání původce, jako jsou podnikatelské záměry, vývojové studie aj. Dalším typem soukromoprávních původců jsou notáři. Dokumenty vzešlé z jejich činnosti taktéž podléhají povinnosti uložení. V tomto případě jde především o závěti, listiny o správě dědictví, knihy notářských úschov aj.¹³⁸ Ostatní dokumenty mohou původci vyřazovat dle svých směrnic. „Do kontaktu s archivem

¹³⁷ Zemský archiv v Opavě. *Metodika*. Online, [cit., 6. 3. 2017].

URL: <http://www.archives.cz/za/metodika/index.html> >.

¹³⁸ Zákon č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů.

se soukromoprávní původci dostanou ve chvíli, kdy zažádají o výběr archiválií mimo skartační řízení z dokumentů dle Přílohy 1, nebo si s archivem dohodnou periodicitu tohoto výběru (§ 11 odst. 2 ,archivního zákona‘)“.¹³⁹ Po výběru archiválií jsou dokumenty zařazeny do evidence NAD. Nadále však o ně pečuje daný původce, tedy vlastník archiválie.

Pro veřejnoprávní původce přišla řada změn s vyhláškou č. 259/2012 Sb., o podrobnostech výkonu spisové služby. Tato vyhláška požaduje nové stavebně-technické a bezpečnostní podmínky pro spisovny. Zároveň přichází povinnost vést elektronickou spisovou službu v elektronických systémech spisové služby. Veřejnoprávní původci musejí rovněž vydat spisový řád, jehož součástí je spisový a skartační plán.¹⁴⁰

Povinnost uchovávat dokumenty mají především organizační složky státu, ozbrojené síly, bezpečnostní sbory, státní příspěvkové organizace, státní podniky, vysoké školy, zdravotní pojišťovny aj.¹⁴¹

SOkA Šumperk vykonává metodický dohled nad řadou původců. Mezi veřejnoprávní původce patří konkrétně: Městský úřad Šumperk, Městský úřad Zábřeh, Městský úřad Mohelnice, Obecní úřad Ruda nad Moravou, Gymnázium Šumperk aj. Šumperský archiv bývá často pověřen Národním archivem, aby vykonával i metodický dohled nad původci, kteří ze zákona spadají do kompetencí Národního archivu. Archivářům Národního archivu je tím pak ulehčena práce, zejména kvůli vzdálenosti. Slovy nynějšího ředitele archivu Mgr. Ladislava Míči: „*Jsou zde však i jiní původci, např. úřad práce, katastrální úřad aj., kteří by měli být kontrolováni našim archivem, ale je na ně dohlíženo z centrály (nejčastěji z olomoucké pobočky ZA v Opavě).*“¹⁴²

¹³⁹ Zemský archiv v Opavě. *II. Soukromoprávní původci*. Online, [cit., 6. 3. 2017].
URL: < <http://www.archives.cz/za/metodika/soukromopravni/index.html> >.

¹⁴⁰ Vyhláška č. 259/2012, o podrobnostech výkonu spisové služby.

¹⁴¹ Zákon č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů.

¹⁴² E-mailová korespondence s ředitelem archivu Ladislavem Míčou [online], 10. 3. 2017. l.mica@su.archives.cz

8. Závěr

Bakalářská práce *Historie, současnost a výkon spisové služby ve Státním okresním archivu Šumperk* je zaměřena především na historii archivu od jeho vzniku v roce 1948 až po současnost, tedy rok 2016. Hlavním cílem práce bylo zpracovat historii a současnost Státního okresního archivu Šumperk. Dalším cílem byla analýza výkonu spisové služby se zvláštním zřetelem na výkon spisové služby v elektronické podobě.

První část je věnována pojmu archiv a archiválie. Součástí první kapitoly je také nástin vývoje archivů na našem území. Tato část je důležitá především pro pochopení kontinuity vývoje od listinných archivů až po současný Státní okresní archiv. Státní okresní archivy jsou nedílnou součástí archivní sítě, jejíž působnost má ve své kompetenci Ministerstvo vnitra České republiky.

Čtvrtá kapitola je věnována jednomu z hlavních cílů práce, a to historii Státního okresního archivu Šumperk. Historie je rozdělena na tři podkapitoly dle časového sledu. Jak tomu u okresních archivů bývá, předchůdcem SOkA Šumperk je městský archiv. Městský archiv byl posléze přetvořen na okresní archiv, který vznikl v roce 1948 a dále fungoval pod správou profesora Jana Dvořáka. Okresní archiv v Šumperku se dostal na státní úroveň až v roce 1954 vládním nařízením č. 29/1954 Sb. Archiváři se po celou dobu jeho fungování potýkali s neustálým problémem – nedostatečným prostorem pro uložení archiválií. Proto se šumperský archiv stěhoval, a to hned několikrát. Vysvobození pro ně znamenal až rok 1998, kdy byla budova archivu v ulici Bratří Čapků zrekonstruována a konečně přetvořena na archivní budovu s dostatečnou kapacitou úložiště.

Nezbytně nutnou kapitolou je kapitola o osobnostech šumperského archivu. Vybráni byli hned dva bývalí ředitelé archivu – Franz Harrer a František Spurný. Jelikož byli opravdu známými osobnostmi šumperského kraje, existují o nich velice dobře dostupné informace pro utvoření menšího medailonku. Franz Harrer byl nejen městským archivářem, ale také ředitelem městského muzea a kronikářem. Sepsal dějiny města Šumperka v německém jazyce. Františku Spurnému se podařilo dát archiv po předchozím zmatku do pořádku. V roli ředitele archivu působil od roku 1958. Jednalo se o velice aktivního spisovatele, který se nezajímal pouze o město Šumperk, ale také o hrady a zámky. Archiv opustil v roce 1976.

Spisová služba je neodlučitelně spjata s archivnictvím. Pracuje s dokumenty, které vznikly z činnosti soukromoprávních či veřejnoprávních původců. Aby byl udržen mezi

těmito dokumenty řád, musí se archiváři držet určité legislativy. Současná spisová služba se řídí zákonem č. 56/2014 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů, který přímo vychází z archivního zákona č. 499/2004 Sb. V této kapitole je také zařazen další cíl této práce – elektronická spisová služba. Elektronická spisová služba se řídí zákonem č. 297/2016 Sb., o službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce. Výkon elektronické spisové služby v SOkA Šumperk však neprobíhá v plném rozsahu. Proto tato kapitola popisuje pouze pojmy a úkony, které se v šumperském archivu skutečně provádějí. Vysvětleny jsou pojmy elektronický dokument, samostatná evidence dokumentů, číslo jednací, elektronický podpis, jednoznačný identifikátor, časové razítko a datová schránka. SOkA Šumperk pro svou elektronickou spisovou službu využívá software WISPI. Tento IT systém slouží jako elektronický podací deník, který je propojen s datovou schránkou. Za Státní okresní archiv Šumperk pracuje s tímto programem hospodářka archivu Jitka Valouchová.

V současné době pracuje v archivu osm zaměstnanců – současný ředitel, zástupkyně ředitele, správce budovy, hospodářka, tři odborní archiváři a jedna archivní inspektorka. Zaměstnanci archivu se nejen podílejí na chodu archivu, ale zapojují se také do jeho publikační činnosti. Například se jedná o sborníky, které archiv vydává pravidelně jednou ročně od roku 2007. Do publikační činnosti se však zapojují i jednotlivci. Bývalá ředitelka archivu PhDr. Hana Jarmarová sepsala historii archivu v rámci svého díla *Státní okresní archiv Šumperk*, které vydala v roce 2001. Šumperský archiv vlastní ve svých depozitářích poměrně obsáhlé archivní bohatství. Nejstarší dochovanou listinou je listina z roku 1411. Fond města Šumperk, kde archiv sídlí, je nejbohatším a nejlépe dochovaným archivním fondem.

Digitalizací se prodlužuje životnost archiválií. Také pro badatele je prohlížení archiválií online daleko komfortnější. Digitalizace archiválií v SOkA Šumperk probíhá dle možností archivu. Archiválie menších rozměrů si archiv digitalizuje sám pomocí svého digitalizačního zařízení. Pokud se jedná o archiválie větších rozměrů, zasílá je nejčastěji do Zemského archivu v Opavě. Po digitalizaci dokumentu se archiválie nahrává do webové online aplikace *Archivní Vademecum*, odkud jsou archiválie badatelům veřejně přístupné. Poslední digitalizace většího rozsahu proběhla v roce 2016, kdy byly digitalizovány třídní výkazy.

Šumperský archiv, jakožto součást státní archivní sítě, vykonává metodický dohled nad soukromoprávními a veřejnoprávními původci. Metodickým dohledem vykonává

odborný dohled nad skartačními i mimoskartačními řízeními. Dbá, aby původci nevyřadili některé důležité dokumenty, nebo aby naopak neuchovávali téměř nepotřebné dokumenty. Původci se na archiv obracejí ve chvíli, kdy žádají o spolupráci při výběru archiválií. Konkrétním veřejnoprávním původcem spadajícím pod metodický dohled šumperského archivu je například Městský úřad Šumperk. SOkA Šumperk však vykonává dohled i nad původci, kteří spadají do kompetencí Národního archivu. Jedná se tak o formu spolupráce těchto dvou institucí.

9. Resumé

The aim of this bachelor thesis was to explore history of the State district archive in Šumperk. From his formation in 1948, to the present. The next aim of thesis was analysing file service with special attention to electronic office.

Archive has a tradition in town Šumperk. The first archive was called City archiv, from which was created to the actual State district archive. It joined the state network in 1954. The main problem from the beginning, has been insufficient space until the year 1998. This year was bulit new archive building in the street called Bratři Čapků.

Among the important personalities belong Franz Harrer and František Spurný. Both of them were directors ot the archive. Franz Harrer was writting about history of the city Šumperk. František Spurný was writer and historian, interested in castles.

File service is important part of archiving. It works with documents created by private or public law originators. State district archive implements methodological supervisit of the originators. Methodological supervisit is modified in law 499/2004 *Sb. o archivnictví a spisové službě*. State district archive has got electronic posting diary, for which they are using IT system called *WISPI*. System is connected to data box.

Archivists are making digitalization of archival records. Digitalization extends their lifetime. Latest digitalization archival records are class statements. Digitalized archivals are accessible on the internet through the application *Archivní Vademecum*. The oldest archival record is document from the year 1158.

Archival publications are *Sborníky Státního okresního archivu*, where is summarized the situation of the past year. Nowadays there are 8 employees in the archive. There is also the requirement of professional archivists. Therefore, there are four archivists trained every year.

10. Použitá literatura a zdroje

Archivní pomůcky a prameny:

- Státní okresní archiv Šumperk. Okresní národní výbor Šumperk 1945 – 1990, č. 1005. Zápis z rady ONV. Šumperk, 11. 4. 1957.
- Státní okresní archiv Šumperk. Základní škola Branná 1945 – 2005. Inventář, evidenční číslo pomůcky 583, s. 2. – 5. Uloženo v SOkA Šumperk
- Státní okresní archiv Šumperk. Cech truhlářů Štítý 1771 – 1853, Inventář, ev. č. 595.
- Státní okresní archiv Šumperk. Farní úřad Šumperk 1728 – 1950. Inventář, 2001, ev. č. 518.
- Státní okresní archiv Šumperk. Osobní fond Franze Harrera, Inventář
- Státní okresní archiv Šumperk. Okresní národní výbor Šumperk, č. 1005. Zpráva z Ministerstva školství, věd a umění pro Místní národní výbor Šumperk. Praha, 8. 12. 1949
- Státní okresní archiv Šumperk. Okresní národní výbor Šumperk 1945- 1990, č. 1005. Zpráva z Ministerstva školství, věd a umění pro Místní národní výbor Šumperk. Praha, 8. 12. 1949
- Státní okresní archiv Šumperk. Okresní národní výbor Šumperk 1945 – 1999, č. 1005. Městský archiv – zpráva o prohlídce. Brno, 5. listopadu 1949.
- Státní okresní archiv Šumperk. Okresní národní výbor Šumperk 1945 – 1990, č. 1005. Zpráva z Místního národního výboru JUDr. Jaroslavu Štěchovi. Šumperk, 28. 9. 1949.
- Státní okresní archiv Šumperk. Převoz materiálů z Javorníka ze dne 4. 7. 1961. Dokumenty příruční spisovny SOkA Šumperk.
- Státní okresní archiv Šumperk. Hlášení o plnění plánu OAr v Šumperku za rok 1960, s. 2. Dokumenty příruční spisovny SOkA Šumperk.
- Státní okresní archiv Šumperk. Hlášení o plnění plánu OAr v Šumperku za rok 1960, s. 1. Dokumenty příruční spisovny SOkA Šumperk.
- Státní okresní archiv Šumperk. Zprávy o činnostech archivu od roku 1955. Dokumenty příruční spisovny SOkA Šumperk.
- Státní okresní archiv Šumperk. Okresní národní výbor Šumperk 1945 – 1990, č. 1005. Odbor pro vnitřní věci rady ONV v Šumperku. Zpráva o budování okresní archivní služby. Šumperk, 23. 7. 1957.

- Státní okresní archiv Šumperk. Okresní národní výbor Šumperk 1945 – 1990, č. 1005. Krajská správa ministerstva vnitra Olomouc. Zpráva určena radě místního národního výboru v Šumperku. Sloučení archivů MNV a ONV v Šumperku. Olomouc, 14. 10. 1957.

Rozhovory a korespondence:

- Téma: Elektronické úřadování v SOkA Šumperk. Osobní rozhovor s Jitkou Valouchovou, hospodářkou archivu. Šumperk, 23. 1. 2017.
- E-mailová korespondence s ředitelem archivu Ladislavem Míčou. Online [10. 3. 2017] l.mica@su.archives.cz
- E-mailová korespondence s Janou Lněničkovou. Online, [cit., 2. 3. 2017]. j.lnenickova@su.archives.cz

Novinové články:

- Informační zpravodaj Zábřeh. *Zájemci o rodokmeny zamíří do knihovny*. Číslo 18/2013, s. 7.
- Rozhlas. Nadšenci chtějí přeložit Dějiny Šumperka od Franze Harrera. Toto sporné dílo nikdy nevyšlo.
URL:< http://www.rozhlas.cz/olomouc/zpravy/_zprava/nadsenci-chteji-prelozit-dejiny-sumperka-od-franze-harrera-toto-sporne-dilo-nikdy-cesky-nevyslo-1661576>.
- SVOZIL, Oldřich. Pozvání do okresního archivu. *Naše slovo*, 19. 12. 1979, s. 3.
- SVOZIL, Oldřich. Pozvání do okresního archivu. *Naše slovo*, 19. 12. 1979, s. 3.
- Šumperský a Jesenický deník. *Archiv ukáže nejstarší šumperskou listinu*.
URL: http://sumpersky.denik.cz/kultura_region/archiv-ukaze-nejstarsi-sumperskou-listinu.html>.
- Šumpersko. *Výstava: Šumpersko za velké války 1914 – 1918*.
URL: < <http://zpravodajstvi.sumpersko.net/Vystava-Sumpersko-za-Velke-valky-1914-1918-5371/clanek> >.

Literatura:

- AUGUSTIN, Milan a kol. *Archivnictví v Čechách, Durynsku a Sasku: příspěvky z odborné konference, Cheb 21. -23. května 2012 = Archivwesen in Böhmen, Thüringen und Sachsen: Fachtagungsvorträge, Eger 21. -23. Mai 2012*. V Plzni: Státní oblastní archiv, 2013. 163 s.: il., mapy, faksim. ISBN:978-80-904696-4-8.
- JARMAROVÁ, Hana – SPURNÝ, František. *ŠUMPERK – Městská privilegia: Šumperk – Privilegemunicipal*. Olomouc: Danal, 1996. Documentahistorica. ISBN: 80 – 85973 -23-5.
- JARMAROVÁ, Hana. *Šumperk. Zmizelá Morava a Slezsko*. Litomyšl: Paseka, 2009. ISBN: 978- 80- 7185-952-9.
- JARMAROVÁ, Hana. *Státní okresní archiv Šumperk*. Šumperk: Trifox, 2001. ISBN: 80-238-9651-2.
- JARMAROVÁ, Hana. *Státní okresní archiv Šumperk*. Šumperk: Trifox, 2001. ISBN: 80-238-9651-2.
- JARMAROVÁ, Hana. *Sborník státního okresního archivu Šumperk č. 1*. Šumperk: Reprotisk, 2007. ISBN: 978-80-86388-55-7.
- JARMAROVÁ, Hana. *Sborník státního okresního archivu Šumperk č. 2*. Šumperk: Reprotisk, 2008. ISBN: 978-80-86388-69-4.
- JARMAROVÁ, Hana. *Sborník státního okresního archivu Šumperk č. 3*. Šumperk: Reprotisk, 2009. ISBN: 978-80-86388-76-2.
- JARMAROVÁ, Hana. *Sborník státního okresního archivu Šumperk č. 4*. Šumperk: Reprotisk, 2010. ISBN: 978-80-86388-86-1.
- JARMAROVÁ, Hana. *Sborník státního okresního archivu Šumperk č. 5*. Šumperk: Reprotisk, 2011. ISBN: 978-80-86388-95-3.
- JARMAROVÁ, Hana. *Sborník státního okresního archivu Šumperk č. 6*. Šumperk: Reprotisk, 2013. ISBN: 978-80-87632-06-2.
- JARMAROVÁ, Hana. *Sborník státního okresního archivu Šumperk č. 7*. Šumperk: Reprotisk, 2014. ISBN: 978-80-87632-22-2.
- JARMAROVÁ, Hana. *Sborník státního okresního archivu Šumperk č. 8*. Šumperk: Reprotisk, 2008. ISBN: 978-80-87632-32-1.

- KUNT, M., LECHNER, T. *Spisová služba*. Praha: Leges, 2015. ISBN: 978-80-7502-083-3.
- SPURNÝ, František. *700 let města Šumperka 1276 – 1976*. Šumperk: Městský národní výbor v Šumperku, 1976.
- WANNER, Michal a kol. *Základní pravidla pro zpracování archiválií, 2. vydání*. Odbor archivní správy Ministerstva Vnitra. Praha, 2015. ISBN: 978 – 80 – 86466 – 78 – 1.

Online zdroje:

- Archivnictví. *Dějiny českých archivů*.
URL: <<http://archivnictvi.euweb.cz/vyvoj.htm#do3>>.
- Archiv hlavního města Prahy. *Metodické setkání 9. 5. 2016 k problematice elektronické spisové služby*.
URL: < <http://www.ahmp.cz/page/docs/k-problematice-spisove-sluzby-20150609.pdf> >.
- Bach systems s. r. o. *Informační systém sPisové služby – WEB (WISPI)*.
URL: <<http://www.bach.cz/informacni-system-spisove-sluzby-web.html>>.
- Dějiny českých archivů. *Archivy do roku 1945*.
URL: < URL: <<http://archivnictvi.euweb.cz/vyvoj.htm#do3>>
- E-právo. Okresní úřady byly zrušeny, okresy jako správní celky nikoliv.
URL: <<https://www.epravo.cz/top/clanky/okresni-urady-byly-zruseny-okresy-jako-spravni-celky-vsak-nikoli-20541.html?mail>>.
- Evropa. Nařízení evropského parlamentu a rady (EU) č. 910/2014 ze dne 23. července 2014.
URL:<<http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/CS/TXT/?uri=CELEX%3A32014R0910>>.
- Muzeum Šumperk. Šumperské portréty – Franz Harrer.
URL:<<http://muzeumsumperk.cz/domains/muzeumsumperk.cz/index.php/cs/publikace/sumperske-portrety/h-j>>.
- Národní archiv, Státní oblastní archiv v Praze. *Metodika pro vytváření bezpečnostních kopií archiválií v digitální podobě*. Praha: 2015, s. 4.
URL: < <http://www.nacr.cz/G-Vyzk/metodika2015.pdf> >.

- Portál veřejné správy. Informace o předpisech, zákon č. 499/2004 Sb. o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů.
URL: <<https://portal.gov.cz/app/zakony/zakonInfo.jsp?idBiblio=58364&nr=499~2F2004&rpp=15#local-content>>.
- PostSignum. Slovníček pojmů.
URL: <http://www.postsignum.cz/slovnicek_pojmu.html>.
- SMEJKAL, Vladimír. Elektronické dokumenty v českém právním řádu.
URL: < <http://www.docuride.cz/FS/0608-docuride-documents/files/documents/6-Elektronicke-dokumenty-v-ceskem-pravnim-radu-Vladimir-Smejkal.pdf> >.
- SULITKOVÁ, Ludmila. *Archivnictví a spisová služba*. Vývoj archivů a jejich institucionalizace v českých zemích (v evropském kontextu). Ústí nad Labem. Filozofická fakulta Univerzity Jana Evangelisty Purkyně.
URL: < http://ff.ujep.cz/archivnictvi/vyvoj_archivu.pdf >.
- Vademecum. Archivní Vademecum Zemského archivu v Opavě.
URL: <<http://vademecum.archives.cz/vademecum/SearchBean.action?searchExtended>>.
- Zemský archiv v Opavě. *Metodika*.
URL: <<http://www.archives.cz/zao/metodika/index.html> >.
- Zemský archiv v Opavě. *II. Soukromoprávní původci*.
URL: < <http://www.archives.cz/zao/metodika/soukromopravni/index.html> >.
- Zemský archiv v Opavě. *Státní okresní archiv Šumperk. Z našich fondů*.
URL: < <http://www.archives.cz/zao/sumperk/fondy/index.php> >.
- Zprávy o činnosti archivu z let 2004 - 2016. Opava: Zemský archiv v Opavě, 2004.
URL: < <http://www.archives.cz/zao/uredni/zpravy/> >.

Zákony a vyhlášky:

- Zákon č. 499/2004 Sb. o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů
- Zákon č. 36/1960 Sb. o územním členění státu.
- Vyhláška č. 259/2012 Sb. o podrobnostech výkonu spisové služby
- Zákon č. 227/2000 Sb. o elektronickém podpisu a o změně některých dalších zákonů

Jiné zdroje (soudobá dokumentace):

- Zemský archiv v Opavě. Digitální archiv Zemského archivu v Opavě. Opava, 2016. – propagační materiál

11. Seznam zkratek

- bm – běžný metr
- ČR – Česká republika
- MNV – Místní národní výbor
- MV – Ministerstvo vnitra
- NS ESS – Národní standard elektronické spisové služby
- OAr – Okresní archiv
- ONV – Okresní národní výbor
- OV KSČ – Okresní výbor Komunistické strany Československé
- R-ONV – rada okresního národního výboru
- SOkA – Státní okresní archiv
- Tzv. – takzvaně
- VOŠ – Vyšší odborná škola
- VŠ – Vysoká škola
- ZA – Zemský archiv

12. Seznam tabulek a obrázků

Tabulka 1 – Tabulka zaměstnanců Státního okresního archivu Šumperk	35
Tabulka 2 – Sbírkky uložené v SOKA Šumperk	40
Obrázek 1 – Digitální archiv Zemského archivu v Opavě	47
Obrázek 2 – Budova v Kladské ulici.....	60
Obrázek 3 – Původní budova v ulici Bratří Čapků	60
Obrázek 4 – Nová budova v ulici Bratří Čapků	61
Obrázek 5 – Badatelna	61
Obrázek 6 - Listina Ferdinanda I.....	62

13. Přílohy

Obrázek 2 – Budova v Kladské ulici

*Zdroj: Zemský archiv v Opavě. Státní Okresní archiv Šumperk. Online, [cit., 2. 3. 2017].
URL: < <http://www.archives.cz/zao/sumperk/historie/index.php> >.*

Obrázek 3 – Původní budova v ulici Bratří Čapků

*Zdroj: Zemský archiv v Opavě. Státní Okresní archiv Šumperk. Online, [cit., 2. 3. 2017].
URL: < <http://www.archives.cz/zao/sumperk/historie/index.php> >.*

Obrázek 4 – Nová budova v ulici Bratří Čapků

Zdroj: Zemský archiv v Opavě. Státní Okresní archiv Šumperk. Online, [cit., 2. 3. 2017].
URL: < <http://www.archives.cz/zao/sumperk/historie/index.php> >.

Obrázek 5 – Badatelna

Zdroj: Zemský archiv v Opavě. Státní okresní archiv Šumperk. Online, [cit., 2. 3. 2017]. URL: < <http://www.archives.cz/zao/sumperk/badatelna/index.php> >.

Obrázek 6 - Listina Ferdinanda I.

Zdroj: Zemský archiv v Opavě. Státní okresní archiv Šumperk. Listina Ferdinanda I. Online, [cit. 4. 3. 2017].
URL: < <http://www.archives.cz/zao/sumperk/obraz/index.php> >